

אונקלוס

בראשית לב וישלח

תלו

אפוהי מאים יסב אפי: כב ועברת
 תקרבתא על אפוהי והוא בת
 בליקיא ההוא במשריתא: כג וקם
 בליקיא הוא ודבר ית תרפין
 נשוהי וית תרפין לחינתה וית
 חד עפר בגוהי ועבר ית מעבר
 יובקא: כד ודברנן ועברנן ית
 נחלא ואעבר ית דיליה:
 כה ואשתאר יעקב בקחודוהי
 ואשתרף נברא עמה עד דסלק

אולי ישא פני: כב ותעבר המנחה על-
 פניו והוא לו בלילההוא במחנה:
 כג ויקם | בלילה הוא ויקח את-שתי
 נשיו ואת-שתי שפחתיו ואת-אחד
 עשר ילדיו ויעבר את מעבר יבק:
 כד ויקחם ויעברם את-הנחל ויעבר
 את-אשר-לו: כה וינתר יעקב לבדו →
 ויאבק איש עמו עד עלות השחר: ל

רש"י

לקט בהיר

(כז) בשפת המזרק (נחום כ"ה): (כז) על פניו. כמו
 לפניו^(כ), וכן (ירמ' י"ז) חמס ושד ישמע זה על פני
 חמוד, וכן (ישעי ס"ה ג) המכעיסים אותו על פני,
 ומדרש אגדה (כ"ה) על פניו, חף הוא שרוי בכעס*,
 שהיה לריך לכל זה: (כג) ואת אחד עשר ילדיו.
 ודינה היכן היתה^(כ"ה), נתנה בחיבה ונעל בפניה שלא
 יתן זה עשו עיניו, ולכן נענש יעקב^(כ"ה) שמנעה
 מאחיו, שמה תחירנו למוטב, ונפלה* ביד שכם
 (כ"ה): יבק. שם הנכרה^(כ"ה): (כד) את אשר לו.
 הבהמה והמטלטלים^(כ"ה) עשה עמנו כגשר^(כ"ה) נוטל
 ← מכאן ומניח כאן^(כ"ה) ויותר יעקב. שכן
 פכים קטנים^(כ"ה) וחזר עליהם (חולין כ"ה): ויאבק
 איש. מנחם פירש (ויחטפך איש), מלשון* אבק,
 שיניו נוטחאות וצרה. סופה שגילה. כשון.

מא) ואינו על פניו ממש, אצל לפי האגדה פירושו ממש על
 פניו, כמו על אפו ועל חמתו, ור"ל שעשו היה בכעס על
 הבהמה ועל הנכרות, וגם יעקב היה בכעס, שלא נתן לו
 מתנה גדולה זו בדרך ובלב שלם (ג"א): (מב) כי מאמרו
 ואת אחד עשר ילדיו נשמע ב' דברים, חדא שאין דינה בכלל
 כי הלשון משמע שמנין זה ידוע הוא, וגם נשמע שבמכוון
 חיסרה הכתוב, שאל"כ היה לו לומר ואת ילדיו ומניח למה
 לי, אלא ודאי למעט לומר שדוקא י"א הידועים שהם
 השבטים, ופשוט שהטמינה מעיניו של אותו רשע
 (ד"ד): (מג) שנרי שאין עונשין בלי פגם ועון, והצדיק
 ידו של הקצ"ה אשר הוא שלם בכל ענינים בהכרח שנכתב
 הפגם שנענש בשבילו כדי שלא תחשדנו בעון חמור חו"ש,
 וזה הוא הפגם שמנינו נכתב בחזרה (ג"א), והגם שרש"י
 אמר לקמן ל"ה א' שבעבור שאחר בדרך נענש, אין קושיא,
 שחן מנעם של צמו היה לו עונש אחר שם בכעס, שנרעש ונפחד מהשכינים, כאמרו ונאספו עלי והכוני, ומה שנכתה לזה
 ולא רתה לעלות בגורלו של עשו, אין קושיא, שעשו לא תבעה והיא לא הטמינה עצמה, ואדרבה יש להביא ראיה, שנכתה
 וחששה שעשו יחבענה וזריכה להנשא לו בעל כרחה משום שמה תחירנו למוטב (מ"ל): (מד) ולא הגשר נקרא יבק אלא
 מעבר שעובדים שם את נחל יבק דכתיב (דברים ב' ל"ז) נחל יבק (במ"ח): (מה) פי' לזה כפל ויעברם זה בני בית שלו
 ויעבר את אשר לו אלו החפצים שלו: (מו) גשר נקרא אדם שמלאכתו על הגשר פעמים מעביר אנשים על הגשר פעמים
 סמורה וכדומה, כלומר עמד בחון המים ונטל מעבר זה והניחם בעבר שני, וההכרח לזה שאחר שאמר הכתוב ויעבור את
 מעבר יבק אמר ויקחם, הלא אם הוא כבר עבר היאך שיך ליקח אותם, אלא ודאי פי' ויעבור שעבר עד חצי הנחל ולא עבר
 כל הנחל עד עבר השני, אלא עבר עד אמנע המים ומשם ויקחם ויעברם, ומה שאמר בפסוק הקודם ויקח וכו' פירושו שלקח
 את כולם אל שפת הנחל (רא"ם): (מז) דכל כלים החשובים ומקנה כבר העבירן את נחל יבק כדכתיב לעיל מניה ויעבר את
 כל אשר לו והוא נשאר על פכים קטנים שלא הספיק להעביר וחשכה לו (לשון רש"י בגמ'), ופירושו שנהכרח לומר שהיה
 שם בשביל דברים קטנים וזלים שאינם נכללים בכל אשר לו, ופכים קטנים לאו דוקא אלא כלים שאינם חשובים כלום פכים
 קטנים קרי ליה (רא"ם), ומה שכתב רש"י כאן ששכחם אין פירושו שהלך לחפש ומלא אותם, שהלא הגמ' למד מכאן
 שצדיקים חביבי עליהם ממונם, ומה ראיה אם הלך לחפש אפשר שימלא דבר חשוב, אלא פירושו שמקודם שכחם ואח"כ הזכיר

2

לא רצה שיפתחו לו המלאכים בלשון "צאן" כי יהיה זה סבה לעורר שנאה ומוכרת חובה להזכיר לו ראשונות, אבל עתה אחרי שהתפלל לא פחד ממנו כלל אבל רצה להפחידו⁵, ופתח לו בעזים לומר אם דעתך להלחם בי לא תוכל, שהרי קבלתי הברכות ע"י שני גדיי עזים, ואמר לי: הוה גביר לאחיק⁶, ולך אמר ואת אחיק תעבוד⁷. ומפני זה הזכיר לו באחרונה אתונות ועיירים, כלומר עתיד אתה ליפול ביד בני באחרונה לימות המשיח שכתוב בו: גילי מאד בת ציון הריעי בת ירושלים הגה מלכך יבא לך צדיק ונושע הוא עני ורוכב על חמור ועל עיר בן אתונות⁸. והנה הפחידו ברמו במנחה הזאת בפתיחה ובתחימה⁹. ודבר ידוע כי לפי עושרם ומעלתם של יעקב ועשו לא היו דמי המנחה הזאת שוים כל כך לולא שיש בה רמיזות בענין העתיד. וכתב רבינו חננאל ז"ל: כי כלל ראשי הבהמות במנחה הזאת תק"ג ראשים, לפיכך קדמה מלכות אדום למלכות ישראל תק"ז שנה¹⁰.

(יז) ורוח תשימו בין עדר ובין עדר. כדי להשיב עינו של אותו רשע, ולתווהו* על רבוי הדורות⁹. ובמדרש¹⁰: ורוח תשימו בין עדר ובין עדר, אמר יעקב לפני הקב"ה: רבש"ע אם יבאו צרות על ישראל אל תביא להם זו אחר זו, אלא הרווח להם מצרותיהן. בא לרמוז שיהיו המסים והארנוניות שיגבו בני עשו בריוח ובהפרש בין זו לזו.

(כג) ויעבר את מעבר יבוק. ¹¹ לראות אם יוכל לעבור המים ברגליה, וכאשר ראה כי כן: ויקחם ויעבירם את הנחל¹², וחזר* אחרי כן, ויעבר את אשר לו, בצווי על ידי אחרים, על כן נשאר יחידי באחרונה¹³.

כז) ויותר יעקב לבדו. דרשו רז"ל¹⁴: לכדו קרי ביה, מלמד שחזר על פכין קטנים, ללמד שממונם של צדיקים חביב עליהם כדי שיתרחקו מן הגזל, כך פירש רש"י ז"ל. והכוונה כדי שלא יסתכנו הבנים הקטנים* בדרך אם לא ישתו, ולכך שם עצמו בסכנה לחזור, והמקטרג נזדווג לו מיד, ויאבק איש עמו. ¹⁴ על דרך הפשט כמו: ויחבק, אותיות אחע"ה מתחלפות, וכן לשון רז"ל: אבוקה*, כמו חבוקה, על שם העצים שמתקשרים ומתחבקים זה עם זה ביהוד¹⁴. ועל דרך המדרש¹⁵: ויאבק איש עמו, מלשון אבק, כי נתמלא אבק האיש שהיה עמו, ושרו של עשו היה, ודבר ידוע כי לולא העון לא היה הפרש בין אדם למלאך אבל יהיה גדול ממנו, כמאמר רבותינו¹⁶: גדולים צדיקים יותר ממלאכי השרת, ועל כן יאמר הכתוב כי בקש המלאך למצוא לו עון אשר יתגבר בו עליו ולא מצא, ומזה אמר: וירא כי לא יכול לו¹⁷, כלומר לא היה לו יכולת להתגבר עליו

מצד שום עון רק מצד עון שו במקום החטא. ועוד יכלול "ויגז דורו של שמד, וזהו: כי לא י ירכו. והיה הענין גם כן רמו לקעקע ביצתם²⁰, והיה זה בד אמר רבי חייא בר אבא: אם הייתי נותן, ובלבד שיהרגוני נ כדורו של שמד, מביאין כדוריו ומשיאין נפשותיהם* מהם¹⁸.

(כז) ויאמר שלחני: היה המלו דנורא*, כיון שבא אליו להתו והיה מתחנן לו ואמר: שלחני כי עלה השחר. אמר לו יעקב השחר, א"ל: לא גנב אני ולא זמני לומר שירה עד עכשיו. שכתוב: ברוך יחד כוכבי בוקר זה אל זה ואמר²⁵, והשיב לו י שברכני אבי²⁷, וא"ל: לא ינ נתונות לך בעקבה רק בשרדו שעשית. ועל כן נתנה לו מד שכתוב: תתן אמת ליעקב²⁹.

(כט) כי שרית עם אלהים. ויבראשית רבה³¹: כי שרית (ל) למה זה תשאל לשחי. א יאמר: למה זה תשאל לשמי ליטול עטרה וכבוד לאמר: נ עושה שליחותו³⁵, וזהו שאמר מכוסה, אין אנו רוצים לגלות

5 להפחידו, כן נכון ע"פ כל הדפוסים. וכן ב"האמונה והבטחון" (עמ' תה). בד"י: להפחידו. 6 לעיל בו, כט. 7 שם מ. 8 זכרי' מ, ט. 9 פירוש רש"י. 10 ב"ר עה, יג. 11 רמב"ן (פסוקים נביכה עמ' קפה). 12 פסוק כד. 13 לא ידוע מקורו (עיי' ת"ש הערה קיב). ברם מלשון רבינו נראה שכן היתה הגירסא ברש"י שלפניו (שכן מסוים: "כך פירש רש"י ז"ל") וברש"י שלפניו, רק: "שכה פכים קמנים וחזר עליהם". [14] פירוש הרמב"ן (עמ' קפה). 15 ב"ר עה, ג. וענין שהיה שרו של עשו, שם עז, ב ועיי' רש"י. 16 כנהדריו צג, א. 17 פסוק כו.

ושל פרות תשעה חדשים. קדמה מלכות אדום למלכות ישראל תק"ן שנה. לא ידעתי לכוון בדיוק מספר השבון זה. כי רז"ל דרשו שיעקב ועשו מתו ביום אחד, ויעקב מת בשנת ב"א רנ"ה (סדר הדורות), וישראל שאלו מלך מאת שמואל בשנת ב"א תתפ"א, וההבדל שביניהם הוא: תרכ"ו. וצ"ל כי לא תיכף בשנת מות עשו המליכו מלך עליהם. אולי היו עוד שבעים שנה תחת ממשלת האלופים ואחר כך לאיזה סבה שלא

נדע לנו הוצרכו להמליך עליהם מלך. והנה קדמה מלכות אדום למלכות ישראל תק"ן שנה. ועיי' ב"קריני אור" לראב"ע להלן לו, לא. (יז) ולתוהו. להתמיהו. להיות משתומם ומתפלא. (כג) וחזר וכו'. שב מעבר לנחל בעבור מתנהו ורכושו וצוה שיעברו זנשאר הוא. (כה) יסתכנו הבנים הקטנים. לפי זה יהיה פירוש "פכין קטנים" פכין של הקטנים (תורת חיים). אבוקה. אבוקה של אור (סוטה כא, א).

[18] רמב"ן (פסוק כו — עמ' ק 21 שיר השירים רבה ב, יח. לה, ז. 25 ישע"י ז, ג. 29 מיכה ז, כ. ועיי' ב"האמונה והב רבה עה, ז: נתנושטח (ענין התא היה. עם התחתונים ויכולת להם ז הוא שאיקונין. 33 כפירוש רש"י כענות. 35 ועי' לעיל וירא יב, ח.

רבי יהודה בן בבא. שמסר או את תלמידיו בימי השמד (סנו ומשיאין נפשותיהם מהם. והו "ויש דורות אחרים שעשו עמנו מזה, והכל סבלנו ועבר עלינו, כ יעקב שלם".

3

וְאֶת־אֶחָד עֵשָׂר יִלְדוּ וַיַּעֲבֹר
 אֶת מַעְבַּר יַבֵּק: כִּי וַיִּקְרָא
 וַיַּעֲבֹר יֵת מַעְבַּר יַבֵּק: כִּי וַיִּקְרָא
 נַחֲלָא וַאֲעֵבֶר יֵת דִּילָה:
 כִּה וְאֶשְׁתָּאֵר יַעֲקֹב בְּלַחֲדוּדָהּ
 בִּיאוֹר אֹנְקֵלוֹס

בְּנֵיהּ בְּנֵיהּ מַעְבַּר יַבֵּק. תְּרֵינֵם יִנְחֵן
 לְבָאִים מְתֻרָם. כֻּלָּ מְקוֹס 'מַעְבַּר' בְּלִשׁוֹן
 'מְגוּזָא' כְּגוֹן אֵל מַעְבַּר מְקַמְשׁ (שְׂמֹאל א י ג כג)
 - לְקַמְשׁ מְקַמְשׁ (וְכֵן יְהוֹשֻׁעַ ב ו, שׁוֹמְטִים ג כה, וְעַד
 (בְּמִדְבָר כֹּה יא, לֹג מו) - מְגוּזָא עֲקָרָא, א"כ יֵשׁ לַעֲיִין לְמַה תְּרֵינֵם
 לְשׁוֹן מְתֻרָם וְלֹא 'מְגוּזָא' (וְרֵא הַתּוֹרָה יִנְחֵן וְכִיאוּרֵהוּ). וְטַעַם הַדְּבָר נִרְאֶה, כִּי יֵשׁ כֹּאן פּוֹעֵל הַמְחִיחַם לְשׁוֹן דְּבָר: וַיַּעֲבֹר אֶת מַעְבַּר יַבֵּק, וְכֵן בְּתֻרְגוּם
 'יַעֲבֹר', וְעַל כֵּן רֵאֵי וַיִּתֵּר הַלְשׁוֹן הַדְּבָר יֵת מַעְבַּר, שִׁיחָא הַפּוֹעֵל נּוֹפֵל עַל שֵׁם הַדְּבָר וְנִקְשֵׁר עִמּוֹ (עִי' מִדְּפָא לִשׁוֹן וְעִי'שׁ). יַבֵּק. כִּי נִרְדַּע שֵׁם
 הַמְּקוֹס בְּלִשׁוֹן אֲרָמִי (כֵּן שֵׁם תְּרֻגוּמִים כֹּאן, וְכֵן בְּתֻרְגוּם בְּמִדְבָר כֹּה כר, דְּבָרִים ב ל ו ג טו). (כִּה) וְאֶשְׁתָּאֵר, וְנִשְׂאָר.

תולדות אהרן (כה) ויותר יעקב לבדו. מולין 65.

שפתי חכמים השלם

לד ואם תאמר מנא ליה לרש"י, דילמא דינה היתה מאחד עשר ילדיו ואחד משבטיו היה חסר. ויש לומר מדכתיב בפרשת מקץ (להלן מג כט) 'אלהים יחנך בני, פירוש יוסף אמר כן לבנימין, ופירש רש"י שם דבשאר אחד עשר שבטים שמענו לשון חנינה דכתיב 'אשר חנן אלהים' וגו' ובנימין עדיין לא היה נולד לכן ברכו יוסף בחנינה, אם כן שמע מינה בהדיא דאחד עשר ילדיו קאי אחד עשר שבטים חוץ מדינה, דאם לא כן הדרג קשיא לדוכתא (מנח"י עפ"י ביאורים למחז"ק, וראה ג"א). עוד יש לומר, דרש"י עצמו מתרץ קשיא זה, ועל זה קאמר 'ולכן וכו', כלומר, לכן אנו צריכים לפרש שדינה היתה חסרה ושם אותה בחיבה מפני עשו, דאם לא כן למה נענש יעקב בדינה, אלא ודאי מפני זה נענש שהיה מתוירא מפני עשו ושם אותה בחיבה, וק"ל (מנח"י). דרש"י מדקדק לשון הכתוב 'ואחד עשר ילדיו', דמשמע שמשפר של אחד עשר הוא פשוט וברור כמו 'שתי נשיו ושתי שפחותיו', ואם כן אם היה אחד מהשבטים נחסר שם, הרי אין מספר אחד עשר צודק, דמשמע הידועים לעיל וכאן לא היו כולם, אלא ודאי דעל הזכרים קאמר שהם אחד עשר, ובתו לא היתה בכלל, ועל זה נוחן טעם למה (רי"ד): לה ואם תאמר תר"י לקמן (לה א) כתיב 'קום עלה בית אל', ופירש רש"י שם לפי שאחות בורך נענשת וכו', ויש לומר דזה וזה גרמו. וק"ל (מנח"י). וראה שם בש"ח. בבראשית רבה (עו ט) אפס קצחו. וקשה דמאי שנא מלאה שהיו מעשה עשו שונאין והכתוב מזכירה לשבח (רש"י לעיל כט טו), ולא נענשה אף על פי שהיתה מחזירתו למוטב, ולמה נענש יעקב. ויש לומר, דשאני לאה לפי שבאחתו זמן היה רשע גמור דלוקח נשים על נשיו ועשה עבירות חמורות, ואי אפשר להחזירו למוטב, לסיפך מזכירה לשבח, אבל עשוי שנכמדו דחמיו על יעקב ונשקו בכל לבו, איכא למימר שמה מחזירתו למוטב. עוד יש לומר דשמה לאה לא היתה מסוגלת להחזירו למוטב, אבל דינה שנשאה לאיוב והחזירה למוטב גיירותיה (כ"י שם), אם כן אף לעשו היתה מחזירתו למוטב (נח"י, וראה משכ"ל): לו דאם לא כן, הנה ליה לכתוב אחר 'ויעבור את מעבד יב'ק' עוד פעם אחת 'ויעבור', שחזר אצל נשיו ואחר כך 'ויקחם' וגו' (מנח"י עפ"י רא"ם). עוד יש לומר דרש"י דייק מדכתיב 'ויקחם ויעבורם' דלא היה לו לכתוב אלא 'ויעבורם', אלא ודאי עשה עצמו כגשר וכו' (מנח"י): לו בחולין פרק גיד הנשה (נא). ופירש רש"י לפי שכל הכלים חשובים כבר העביר, דכתיב 'ועבר את כל אשר לו'. ולאו דרוקא פכים קטנים, אלא כלים שאין חשובים נקראים 'פכים קטנים', והכי נמי אשכחן בבבא קמא בפרק קמא (טו), שקורא הכלים הקטנים 'פכים קטנים'. וכבר נאמרו כזה דברים רבים כגון אריה וכמהר"ן, אבל רש"י פירש כן בגמרא ואם כן כוונתו כאן ודאי גם כן כך היא (קצוי"ט). ואם תאמר, מנא ליה פכים קטנים דלמא מידי אחרינא. יש לומר, דכיון דבתורה סתמא כתיב 'ויותר יעקב לבדו' ולא פירש על מה חזר, יש לנו לאוקמי (קצוי"ט).

רש"י

(כג) ואת אחד עשר ילדיו. ודינה היכן היתה, נחמה צמיצה ועל צמיצה שלא ימן צה עשו עיניו, ולכן נענש יעקב שמנעה מאחיו, שמה מחזרתו למוטב, ונפלה ציד שס"ה (מנח"י י"ט ע"ג): 'יב'ק. שם הנהר: (כד) את אשר לו. הנהמות והמטלטלים. עשה עצמו כגשר נוטל מכלן ומניח כלן (כ"י ע"ט): (כה) ויותר יעקב. שמה פכים קטנים וחזר עליהם (מולין 65).

אחר עשר צודק, דמשמע הידועים לעיל וכאן לא היו כולם, אלא ודאי דעל הזכרים קאמר שהם אחד עשר, ובתו לא היתה בכלל, ועל זה נוחן טעם למה (רי"ד): לה ואם תאמר תר"י לקמן (לה א) כתיב 'קום עלה בית אל', ופירש רש"י שם לפי שאחות בורך נענשת וכו', ויש לומר דזה וזה גרמו. וק"ל (מנח"י). וראה שם בש"ח. בבראשית רבה (עו ט) אפס קצחו. וקשה דמאי שנא מלאה שהיו מעשה עשו שונאין והכתוב מזכירה לשבח (רש"י לעיל כט טו), ולא נענשה אף על פי שהיתה מחזירתו למוטב, ולמה נענש יעקב. ויש לומר, דשאני לאה לפי שבאחתו זמן היה רשע גמור דלוקח נשים על נשיו ועשה עבירות חמורות, ואי אפשר להחזירו למוטב, לסיפך מזכירה לשבח, אבל עשוי שנכמדו דחמיו על יעקב ונשקו בכל לבו, איכא למימר שמה מחזירתו למוטב. עוד יש לומר דשמה לאה לא היתה מסוגלת להחזירו למוטב, אבל דינה שנשאה לאיוב והחזירה למוטב גיירותיה (כ"י שם), אם כן אף לעשו היתה מחזירתו למוטב (נח"י, וראה משכ"ל): לו דאם לא כן, הנה ליה לכתוב אחר 'ויעבור את מעבד יב'ק' עוד פעם אחת 'ויעבור', שחזר אצל נשיו ואחר כך 'ויקחם' וגו' (מנח"י עפ"י רא"ם). עוד יש לומר דרש"י דייק מדכתיב 'ויקחם ויעבורם' דלא היה לו לכתוב אלא 'ויעבורם', אלא ודאי עשה עצמו כגשר וכו' (מנח"י): לו בחולין פרק גיד הנשה (נא). ופירש רש"י לפי שכל הכלים חשובים כבר העביר, דכתיב 'ועבר את כל אשר לו'. ולאו דרוקא פכים קטנים, אלא כלים שאין חשובים נקראים 'פכים קטנים', והכי נמי אשכחן בבבא קמא בפרק קמא (טו), שקורא הכלים הקטנים 'פכים קטנים'. וכבר נאמרו כזה דברים רבים כגון אריה וכמהר"ן, אבל רש"י פירש כן בגמרא ואם כן כוונתו כאן ודאי גם כן כך היא (קצוי"ט). ואם תאמר, מנא ליה פכים קטנים דלמא מידי אחרינא. יש לומר, דכיון דבתורה סתמא כתיב 'ויותר יעקב לבדו' ולא פירש על מה חזר, יש לנו לאוקמי (קצוי"ט).

ביאור רש"י

נ אין 'יבוק' שם הנהר, אלא שם המעבורת, והנהר היה הירדן כמש"כ לעיל. וכן כתוב (פסוק יא) 'כי במקלי עברתי את הירדן הזה'. ונענין יהושע ב ד 'ירדן הירדן על מעבורת'. אבל רש"י פירש 'יבוק', שם הנהר. נא יעקב העביר את כל אשר לו (פסוק כד) לפניו, ולכן נותר לבדו כי רק לו נשאר לעבור את הירדן, ולפי זה לא חזר משום פכים קטנים כמש"כ רש"י, שמשמעות 'ויותר' הוא שנתר מכולם ולא עבר כלל. [וגם בחולין (נא). שהוא מקור דברי רש"י איתא שנשתחיר על פכין קטנים ולא שחזר]. ונענין רמב"ן. נג בדפוד"ר: כד'.

רש"י

מעבר יב'ק. מעברות המים, כדי לברוח: (כה) ויותר יעקב לבדו. כלומר שהעביר כל אשר לו, שלא היה עוד לעבור אלא הוא לבדו, ורצה לעבור אחריהם, כ"י לברוח דרך אחרת שלא יפגשנו עשו נתכווין:

שחזר מקור דברי רש"י איתא שנשתחיר על פכין קטנים ולא שחזר]. ונענין רמב"ן. נג בדפוד"ר: כד'.

דעת זקנים

(כה) ויותר יעקב לבדו. פירש רש"י, מלמד שנשאר על פכים קטנים (מולין 65). וסמך לדבר מדכתיב לבדו, אל חיקי לבדו, חלל 'לכדו' י"ט. דבר אחר, לשון ציט הצד שמוטכין ממנו שמן זית י"ט, ולכן הוא להנעט שמן צפפים קטנים:

ביאור דעת זקנים

טו אף שלא נתפרש שהיו פכים קטנים, הדרך לשכוח את הכלים הקטנים (ראה רבינו אפרים ואמרי נעם). וראה במושב זקנים כתב שאין לפרש כמאמר העולם שהוא לשון כד, דאין להחליף ב"ית עם כ"ף. והרא"ם כתב שהוא שיבוש, לפי שאין ראויין לדרוש 'אל חיקי' אלא תנאים ואמוראים. טז היינו שנתר יעקב לבדו - לדברי בית הבר שלו.

ביאור אבן עזרא

עא פדר המאורעות בכתוב אינו מדקדק, כי בתחלה כתוב ויקח את שתי נשיו וגו' ואת אחד עשר ילדיו ויעבור את מעבד יבוק, ומשמע שעבר הנהר עם כולם, ואחר כך כתוב שנית ויקחם ויעבורם את הנהל. עב וזה שנאמר (פסוק כד) 'ויקחם ויעבורם את הנהל'. עג [בדפוד"ר: וכבר עבר הוא] כלומר, שלקח את נשיו וילדיו בכדי להעבירם, וזה היה אחר שעבר עבר הוא בתחילה, וער ואז ויותר יעקב לבדו (פסוק כה). הענין.

אבן עזרא

(כג) ויעבור את מעבד יב'ק. הוא עבר בתחילה, ואתו כך לקח נשיו ובניו והעבירם, והנה פירוש ויעבור כבר עבר, ושם באחרונה לבקש אם נשאר כלום ע':

ואחר כך העביר נשיו וילדיו, ומה שחזר הכתוב ואמר ויקחם, לפי שהפסיק הענין. ער ואז ויותר יעקב לבדו (פסוק כה).

יית חדסרי
 כד ודברנון וצ
 כה ואשתאר

(כג) ילדיו. גי ב
 וילדיו יושעה כט כ
 במדרש וילקוט איוב ו
 כמו שראה - אחד
 בראותו בגימטריא
 גם בכאן אמר לילד
 בבראשית רבה (עב)
 שיתפלל על עצמו:
 ואידך פקע ים וצ

אמרין ליה מה דין, א
 רבי יהודה בר סימון
 דכוותא [כפני עצמן]
 המביא סימוכין לדעה
 נתכוין רבינו, שהיה ה

ויקחם עמו כולם
 ויעבר א
 ויותר יעקב ל
 לשון רש"י
 הנחה, הענינים ו
 חזר ק"י וזה

שכת, וראה ברא"ם ו
 אשר לו, ואם הותיר
 שב לבקש אולי שכח
 עבר הנהר הראשון ו
 השני אל נשיו וילדיו
 ברישורא הקשה איך
 שחזר יעקב אל עבר
 היו הרועים ועבדיו ו

(כד) ויעבר את
 לפניו ההלאה מן
 (כז) (כה) ויזו
 המתנה כדי להז

(כה) ויותר יעקב
 בענין
 קצרה אנה. היריע
 אמרתי הלא לאל
 ואומר, אחר שהסג
 של עשו, הנקרא
 האדם ולהכותו ב

מקראות אגרות
 512 וצו
 במדובר

פָּתְחוּ: יֵא וְעָרַע בְּאַתְרָא וּבֵת תַּמְנָן אַרְי עַל שְׂמֵשָׁא וְנָסִיב מֵאֲבָנֵי אַתְרָא וְשׂוּי אֶפְדוּדוּי וְשָׁכִיב

חֲרָנָה: אִי וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם וַיִּלֶן שָׁם בֵּי יָד בַּא הַשָּׁמַיִם וַיִּקַּח מֵאֲבָנֵי הַמָּקוֹם

רש"י

לקט בהיר

(יא) ויפגע במקום. לא הזכיר הכתוב באיזה מקום, אלא במקום הנזכר במקום אחר, הוא הר המוריה, שנאמר בו (כ"ב ד') וירא את המקום מרחוק: ויפגע. כמו (יהושע ט"ז ז') ופגע ביריחו, (שם י"ט י"א) ופגע בדגשת"ה, ורבותינו (ב"ר - ברכות כ"ו) פירשו* לשון חפלה, כמו (ירמי' ז' ט"ז) ואל חפגע צי, ולמדנו שתקן חפלת ערבית, ושנה הכתוב ולא כתב ויחפלה, ללמדך שקפלה"ה לו הארץ, כמו שמפורש בפרק גיד הכשה (י"א): כי בא השמש. היה לו לכתוב ויצא השמש וילן שם"י, כי צא השמש משמע ששקעה לו*

שינוי נוסחאות פירשתי. י. ע"ל.

הלך, אלא הענין הוא כן, שהגם שלא הגיע לעמ עתה לעיר חרן אעפ"כ יוכל ליאמר עליו שהלך לחרן, כי אם יאמר ויצא חרנה אז אין לזוז מפירושו שכבר הוא שם, אבל אם עזב את באר שבע על מנת להגיע לחרן אע"פ שזדעמו לעמוד ולהתעכב באמצע הדרך אפילו חדשים אין לומר שהלך לזוז אלא יאמר עליו שהלך לחרן, וזה פשוט, לכן למעלה כשאמר הכתוב וילך פדנה ארס לא פירש רש"י כלום שאם יטעה אדם לומר שכבר הגיע לשם מה נכך הלא תיבת וילך סובל גם זאת שכבר הגיע שם, אבל כאן אם יטעה יקשה לו מה זה ויפגע במקום ומכאן זה יטעה גם כן לפרש ויפגע וכבר פגע, וכן כמה טעותים, לזה הולרך לפרשו (ג"א): (י' פ"ז דבר

ידוע הוא שאומיות כ' ל' צ' בראש התיבה כשהם נקודים בפתי"ח או קמ"ץ הוא כמו ה"א הידועה, במקום כמו דהמקום, ופירושו במקום המדובר, וכאן אין המדובר בענין זה של יעקב בשום מקום, וזה כוונת רש"י ז"ל באומרו לא הזכיר הכתוב באיזה מקום, ואין לומר שכוונת הכתוב על אחד מהמקומות המוזכרים בתורה כגון חברון או גרר או שכם, שאין הכתוב צא לסמוס, לזה בהכרח לומר שזה הוא המקום הנזכר במקום אחר על שם קדושתו והשראת השכינה בו, כמו שראינו מהמעשה שאירע שם שהמקום אדמת קודש הוא, ואין זה כי אם אותו המקום אשר אברהם ראה שם ענן קשור המכוון כנגד בית המקדש של מעלה (ג"א): (יא) סתם לשון פגיעה נאמרה על צ' שהולכים זה כנגד זה ופוגעים יחד, וזה לא שייך על מקום שעומד ואינו הולך, לזה מציא ראיות שאין זה כלל גדול, כי מצינו פגיעה בעיר יריחו ודבשת, וזה פשוטו, ואין המקרא יולא מידי פשוטו, אבל עדיין יקשה למה ישנה הכתוב ולא אמר לשון הרגיל ויצא למקום וילן, ודאי שכוונתו גם אל הדרוש, שהוא לשון חפלה, ומה צורך להשמיענו שיעאע"ה החפלה, ודאי שידענו שהחפלה, אלא למדנו שתקן חפלה השלישית חפלת ערבית, ועדיין לא נחא לרצינו, ש"כ יאמר ויחפלה וממילא יא לנו שפגע במקום והיה שם, אלא ללמדך שפגע ממש, יעקב הלך והמקום הלך לקראתו, ואין לומר שרק לזה צא להודיע קפלת הארץ ולא לחפלה, ש"כ יאמר הכתוב לשון מיוחד לפגיעה והיא הפגישה ויפגוש במקום, ומדאמר לשון שכוון לשניהם ש"מ על שניהם נכתוון (רא"ם), או היל"ל ויפגע בו המקום שהרי הוא לא הלך אלא המקום הלך ופגע בו, אלא ודאי לרמוז שיעקב פגע פי' החפלה (ג"א): (יב) לשון לא תקפון את ידך נמקרה ונמקמה לו (רש"י): (יג) שזה יושר סיפור המעשה, אבל באשר הוא שם אינו סיפור אלא נתינת טעם, ומה

אור החיים

כי ראה עלמו בלער והולרך לחפלה: שם העיר הרי כי עיר היחה וילן שם בעיר ההיא. יא. ויפגע במקום. פשטו של מקרא"י שפגע ואומרו כי צא השמש"י לומר שזולת זה היה הולך במקום אחד של ישוב. וכמו שתמלח שגמר אומר הכתוב לבסוף דכתיב (י"ט) ואולם לח (ב"ר ס"ח) פירשו במקום הידוע הר המוריה

אור בהיר

שלא הלך חרותו של עשו. (ד) הלא כל אחר ואחר המקום מקרי, ואם פגיעת הר המורי" הוא פשוטו, היה לו לומר ויפגע בהר המוריה. (ה) ק"ל קושיית רש"י ז"ל, שיושר סיפור המעשה הוא לומר ויצא השמש וילן שם. (ו) ולא היה מתעכב מתמת עיפות וכדומה, אלא משום סכנת לילה.

5

וַיֵּשֶׁב מְרֵאֲשֵׁתָיו וַיֵּשְׁבּוּ בַּמָּקוֹם הַהוּא: יב וַיַּחֲלֶם וַהֲגָה סֵלֶם מִצֵּב אַרְצָה

בְּאַתְרָא הַהוּא: יב וַיַּחֲלֶם וַהֲגָה סֵלֶם מִצֵּב אַרְצָה

לקט בהיר

רש"י

לורך צנחית טעם, ומי לא ידע שצביל ציאת השמש לן, אלא ודאי שבלא נחנית טעם יש קושיא למה וילן שם הלא עוד היום גדול ויכול לילך לדרכו, כי צא השמש עתה קודם זמנו (רא"ם): (יד) פי' מרחב נינור שהוא עגול סביב ויש לו ד' רוחות, והוא לכל הפחות ד' אצנים אחת על הארץ אחת ראשו ושני אצנים משני צדדין ואחת למעלה מראשו (מהרש"א), וההכרח לזה שאמר הכתוב ויקח מאצני ופירש"י משמע טובה, ולמה לו אצנים הרבה, הלא תחת ראשו אי אפשר אלא אצן אחת, אלא ודאי שהיה סביב לראשו שאם יבא היה רעה אל גופו יקוף משנתו ויעמוד כנגדו משא"כ כשימקרב לראשו (יפ"ח): (טו) ז"ל הגמרא כתיב ויקח מאצני המקום וכתיב ויקח את האבן את האבן א"ר יצחק מלמד וכו' עלי ינוח וכו' וכו' ובלעו נאחד (נעשו אצן אחת, רש"י) עכ"ל, ופירושו מאצני המקום משמע כמה אצנים שאל"כ הול"ל ויקח אצן וישם, ויקח את האבן משמע אצן אחת, בשלמא אם יאמר הכתוב ויקח את האבן אשר שם תחת ראשו היה פירושו פקס מראשותיו הרבה אצנים אבל לא לקח למצבה אלא אחת ראשו, אבל מדאמר אשר פקס מראשותיו הרי אמר בפירושו שאותה אבן אחת אשר שם סביב לראשו עשה מצבה שהם היו אצנים הרבה ועמה היא אצן אחת, ומסתברא שכוון נבלעו באותה אבן שהיתה תחת ראשו, שהרי ידוע הוא שכל צדוהי מעלה ומטה משתוקקין ומכפפים לשמש ולעשות נחת רוח ללדיק (לבוש): (טז) כי פשיטא שבמקום שהיה שם שכב, ומסתברא שכל למעט מקום אחד האחרון הסמוך שהיה קודם

חמה פתחום שלא צעונתה, כדי שילין שם (ב"ר - סנה' ז"ה) וישם מראשותיו. עשאהו כמין מרז"י) סביב לראשו, שירא מפני חיות רעות (ב"ר), התחילו מריבות זו עם* זו זאת אומרת עלי ינוח לדיק את ראשו וזאת אומרת עלי ינוח מיד עשאהו הקצ"ה אצן אחת"י, וזהו שנאמר (פסוק י"ח) ויקח את האבן אשר שם מראשותיו (תנ"י - חולין ז"ה): וישבב במקום ההוא. לשון מיעוט"י, באותו מקום שכב אבל י"ד שנים* ששמש צבית עבר לא שכב צלילה (ב"ר), שהיה שינוי נוסחאות י"א ת"ו. כל י"ד ענה ששמש את עבר.

אור החיים

דכתיב (לעיל כ"ב ד') וירא את המקום וגו', וזה דרך דרש צנקודת הה"א, ודבריהם ז"ל ככתובים וכמסורים אללינו, ואין סתירה לדברינו וכמו שפי' רש"י שנעקר הר המוריה וצא לשם"י, כי הוא זה מקום המקודש:

וַיֵּשְׁבּוּ בַּמָּקוֹם הַהוּא"י הודיע זה לומר ויחלוס וגו', ואמר במקום ההוא"י, כי לא השכיבה היא דבר הסובב לחלוס אלא ללד המקום ההוא כי היה מקום מקודש כמו שאמר לצסוף.

עוד ירמוז באומרו וישבב במקום"י על דרך אומרו ז"ל (חולין ז"ה): שקפל הארץ תחתיו, לזה אמר וישבב במקום ההוא פי' כולו שכב צו"י באומרו (י"ג) אשר אחת שוכב עליה: יב. ויחלום והנה וגו'. טעם אומרו והנה. להיות שאין החלוס"י מוחלט צבחינת הלדק כי חלומות שוא הם, גם שעל כל פנים יהיה בהם חזן כי הם צמראה השעמוס"י, לזה אמר והנה פי' כי הדברים בלא שעמוס

אור בהיר

(ז) לאו דוקא ה"א, אלא ר"ל פת"ח תחת הצי"ת, ונעבור שבדברי חז"ל מוזכר ה"א הידוע, אמר בלשון זה, וכן דרכו של הממזר ז"ל. (ח) ושניהם אחת שהיה לו וגם הר המורי"ה היה שם. (ט) פי' מה יאל לנו אם שכב אם לאו. (י) פי' בשלמא כשאלדס צביתו ורצה לספר תלומותיו, אין צריך לומר וישבב, כמו בצרעה וציוסף וכו', אבל כשספר שהיה הולך בדרך ורצה לומר ויחלוס צריך להקדים וישבב, ומה שאמר וילן שם, אין פירושו ששכב, אלא שנעכב שם כל הלילה. (יא) פשיטא שבמקום שהיה שם שכב. ודברי חז"ל שהביא רש"י הוא דרך דרש. (יב) ולא אמר וישבב שם. (יג) כלומר, בכל המקום היה שוכב. (יד) פי' סתם חלומות אחרים. (טו) נבלע.

עד צית / סלקין ונד / ר"י מעתה / אלקה ד

עוסק צתו / ואח"כ יור / חולה לאר / ללוותו (כי / יצחק. א / שמו על ה / שנאמר (וי / שמו על י / שמחתה אין

ודמיונות"י / יאיר, ואי / ואינו מחו / שדקדק לו / והנה, גב / רחית המ / שכנה אן

יג. והנ / הם מרר / יאמר דב

יז) ופי' / שמפרש ה' / וראשון עיק / חיי. או אל / פי' גם בגו

אלהים וזה שער השמים: יה וישבם
 יעקב בבקר ויקח את האבן אשר
 שם מראשתיו וישם אתה מצבה
 ויצק שמן על ראשה: יט ויקרא את
 שם המקום שהוא בית אל ואולם לזו
 שם העיר לראשנה: כ ויבך יעקב בדרך

דין אתר קדוים אלהין אתר
 דרעיא בה מן קדם יי ודין תרע
 קבר שמאי: יח ואקדים יעקב
 בצפרא ונסיב ית אבנא די שוי
 אסדוהי ושוי יתה קמא ואריק
 משחא על רישה: יט וקרא ית
 שמא דאתרא תהוא בית אל
 וברם לזו שמא דקרתא
 בקדמיתא: כ וקיים יעקב קים

לקט בהיר

רש"י

(רא"ם): לא פ"י תיבת נורא אינו שם דבר אלא שם
 תואר כמו המדבר הגדול והנורא שמתאר את המדבר בני
 תוארים, ועל זה מתרגמין קבא וקטילא בל"ף לבסוף,
 משא"כ תיבת מורא זמ"ס הוא שם דבר שפירושו פחד
 ומורא, ועל זה מתרגמין דחילו, כמו חכמה שהוא שם דבר
 ומרגומו סוכלתו או בגד מרגומו כסו, ולפי"ז אין האונקלוס
 מפרש את התיבה וכדרכו בקודש במקומות רבים שמפרש
 הענין לא התיבה, והענין כאן שמשונה נורא זה משאר נורא
 שבמקרא, כי שאר נורא הוא הפחד מנחמת עלמו כגון נורא
 אלקים ממקדשך שאלקים מצד עלמו נורא הוא, או המדבר
 הגדול והנורא שהמדבר מצד עלמו מצד גדולתו ושמונתו
 נורא הוא, אבל כאן אין הפחד מנחמת המקום עלמו אלא
 מצד שיש בו השראת שכינתו יחז', וכאילו אמר מה מורא יש
 במקום הזה (רא"ם), וראיתי נוסח מה דחילו דאתרא דדין, וזה
 מתאים למה שאמרנו (סה"ז): לב) פ"י כל הענין הוא משל
 להסביר לאדם כמו שיכול להשיג, אבל אין כאן שום שער או
 חלון ופתח, וכמו שאמר דוד וזקע חלוני רקיע, וכן מה שאמר
 רש"י לעלות תפלחם פירושו שכלן נתקבל תפלחם ליושב
 בשמים ז"ה, אבל אין כאן שום עליה, וזה פשוטו, אבל דוחק
 הוא שא"כ די לומר פעם א' תיבת "זה" אין זה אי שם בית
 אלקים, ושער השמים, לזה הביא המדרש, ולפי המדרש יש
 ממש שער (רוחני) שבו נכנסים לביה"מ העליון, ומיבת זה

לא זה הוא הסמוך לעי, אלא לירושלים, ועל שם
 שהייתה עיר האלהים קראה בית אל, והוא הר
 המוריה, שהתפלל בו הצרחה, והוא השדה שהתפלל
 בו יצחק, וכן אמרו בסופה* לכו ונעלה וגוי, לא
 כהצרכים שקראו הר ולא כיצחק שקראו שדה אלא
 כיצק שקראו בית אל: מה נורא, תרגום מה
 דחילו אתרא* הדין, דחילו שם דבר הוא"ל, כמו
 (אונק' דברים ל"ב כ"ח) סוכלתו, וכסו למלכש (אונק' פסוק
 כ"ז): וזה שער השמים. מקום תפלחם לעלות
 תפלחם* השמימה, ומדרשו (ב"ר - מכלתא ע"ו י"ז)
 שצית המקדש של מעלה מכון כנגד בית המקדש של
 שיעוי נוסחאות * בפסחים - וכן במי - וכן שיעוי. * דאתרא. * תפלח.

אור החיים

הזה, ונתן טעם באומרו אין זה אי שם בית אלהים,
 דקדק לומר שם אלהים כי הוא מקור המורא
 דכתיב (קהלת ג') והאלהים עשה שיראו וגוי, ודבר
 ידוע כי שם אלהים יפחד לבב אנוש, ואומרו וזה
 שער וגו' (י"ח) פ"י מקום המכוון כנגדו למעלה הוא
 שער השמים, ולזה אמר פעם ב' (ה"ל). עוד נחזקין
 לתת טעם למעלת המקום שנשחנה למעלה אין זה

אור בהיר

לח) בית אלקים ושער השמים היינו הך, ולמה כפל. טל) ולא אמר בית אלקים ושער השמים, שמראה בלשון למעלה. ז) מלכד הוכחת היראה. זא) תיבת לאמר ק"ל. ומרן שמאחר שלא היה שם אדם עמו יסלק אדעמך שחשב בלבו כן, על כן אמר שלא

למימר א
 בסעדי וי
 די אנא
 (נ"י ק"ח)
 בא יאתוב ו

מטב: (כ)
 הכטחות כ
 שאמר לו ו
 ושמתיק
 לאכול. כ
 הוא (קרוי
 לדיק נעזב
 שאמר לי
 שלום* מן
 שיעוי נוסחאות
 אלא דוקא ו
 וכ"ש שיש ב
 להוציא תיבת
 מן החטא, ו
 לדקדק מה
 בין מילת"ר
 באמת לא ק

בשפ
 אה יהוי
 ז"ל
 אס כופר
 ספק אלל
 כאשר יה
 חסכים מ
 אלהים בו
 והנה ה'
 מדת הרו
 בדג

כן הוא, או
 אלא עשה ו

7

עבדך, אלא רוח קדישא אמר אינון ינוקי
 דלא חבו ולא טעימו טעמא דחטאה ומסר
 לון קודשא בריך הוא לההוא ממנא דילך
 וקטיל לון בלא חובא כמה דאת אמר (קהלת
 ד, א) ומיד עושקיהם כח ודא הוא את עבדך.
 כיון דשמע מאינון מיד סליק לגבי דקודשא
 בריך הוא ואמר מארי דעלמא כל אורחך
 בקשוט בדינא ואי דינא שריא על ישראל
 בגין חוביהון איהו ינקין דלא חבו לקמך
 אמאי מסרת לון לחבלא וקטיל לון בלא
 חובא וקודשא בריך הוא נטיל מילוי וחס
 עליהו, וההיא שעתא לא הוי אסכרא
 בתינוקות וההוא מקטרגא. נטיל קנאה
 מההוא ממנא דתחות ידיה ולא ישלוט בהן,
 ועל דא אקדים ליה ואמר הילדים אשר חנן
 אלהים את עבדך לההוא עבדך בלא חובא
 ובלא חטאה ובגין דלא יהא שבחא לממנא
 דיליה יתיר מיניה בעא לאפקא לון מן ידוי
 עד כאן :

רצה שתעבור המנחה בעודו בחוץ לארץ,
 ועם כל זה לא נחה דעתו, ולזה אמר ותעבור
 המנחה על פניו ועל כרחו פנים של זעם כי
 סוף סוף קרא עליהם שם, לזה אמר לו
 הקב"ה עשית מן הקודש חול ולזה ויאבק
 איש עמו. בתיקונים תיקון נ"ו (דף צ"א) אמר,
 מי גרם שנטפל לו שרו של עשו לפי
 שבמקום שלא יש בת זוגו לא יש שכינה,
 ולפי שלא ראה עמו שכינה נטפל לו שרו
 של עשו ועשאו בעל מום לפי ששלח לו
 בעלי מומין, ואומר ואיש כי יאכל קודש
 בשגגה חמישיתו יוסף וגו', ולזה קנה
 חלקת השדה במאה קשיטה, פירש רבינו
 סעדיה גאון ז"ל במאה רחלים שהוא
 חומש הבהמות הטהורות כי הטמאות אינם
 נאכלים, וקרי ביה כי יאכל קודש לאחרים
 דלא כתיב יוכל :

7 ויותר יעקב לבדו. אמרו ז"ל (מובא ברבינו →
 בה"י) אל תיקרי לבדו אלא לכדו,

מאין בא לו זה הכד, כשיעקב שם האבנים
 מראשותיו והשכים בבוקר ומצאן אבן אחת
 ונתבצר לו כד של שמן ויצק על ראשה וחזר
 הכד ונתמלא אז ידע יעקב שהוא מזומן
 לברכה ואמר אין זה ראוי להניחו כאן, והוא
 השמן שנמשחו ממנו המשכן וכל כליו
 והמזבח ואהרן ובניו והמלאכים ועדיין כולו
 קיים כמו שאמרו חז"ל (הוריות י"א): זה לי
 לדורותיכם, והוא כד השמן של הצרפית
 שאמר לה אליהו כד השמן לא תכלה, והוא
 אסוך שמן של אשת עובדיה הנביא, כשראה
 יעקב שכל כך נסים עתיד להיות בו סכן
 עצמו והביאו, כן מצאתי: L

ויאבק איש עמו. שאלו בזהר (ח"ג קמ"ד).
 איך נתאבק עמו והוא שרו של עשו
 והוא מלאך והכתוב אומר (תהלים ק"ד, ד')
 עושה מלאכיו רוחות משרתיו אש לזהט.
 ומתרחץ כי המלאכים כשבאים לזה העולם
 הם מתלבשים בגשמות, כמו המלאכים
 שבאו אצל אברהם שאכלו ושתו ומשה

יש לשאול וכי כדי שלא יהרגו מחניף לו
 במעשר יחניף לו משלו ולא יעשה
 הקדש חולין, אלא יעקב כשראה שלא באו
 לידו אלא בעלי מומין כמו שאמרו במדרש
 (פסיקתא זוטרתא בראשית ל"ב, ט"ז) ואמרה תורה
 העשירי יהיה קודש לא יחליפנו ולא ימיר
 אותו וגו', אמר יעקב אינו ראויים אלו אלא
 לעשו שיש בו צד קדושה מצד שהוא בן
 יצחק, והוא בעל מום, ואולי מצד קדושה
 שבהן כשיבואו לידו יועיל לבטל כח
 הטומאה שבו, ולזה אמר אכפרה פניו
 במנחה אקנח מעט מן הטומאה, וגם כן
 מעשר חוצה לארץ אינו מן התורה, ולזה
 אמר וילן שם בלילה ההוא ויקח מן הבא
 בידו מנחה, ימתין עד אור הבוקר, אלא לפי
 שהיה אותו מקום סוף תחום חוץ לארץ
 קודם שיכנס לארץ ישראל כי אותו מקום
 הוא מחנים שהם שתי מחנות מלאכי חוץ
 לארץ ומלאכי ארץ ישראל, ולזה אמר
 ותעבור המנחה והוא לן בלילה ההוא לכן

ספר סנהדרין כהן
 חז"ל הגורם
 מובא ברבינו הכהן זצ"ל
 מוצא מקור בספרים

ונתנה ליעקוב, וכראות יעקוב עצמו שלם בוי"ו נצח יעקב את עשו כי נתגלגל וי"ו שלו והעלהו עד כתר עליון.

(פליאה) (עיין באריכות לעיל פ' תולדות)

סז

ר' יודן אומר תרתי כל הרוכלין שעושים ישראל בעה"ז ומצליחין בזכות אותו אבק של יעקב, ר' יודן חורי אמר כל פרקמטיא שישאל עושין ומצליחים בזכות אותו אבק של אבינו יעקב, ר' עזריה אמר תרתי כל המלחמות שישאל עושים ומנצחים בזכות אבק של אבינו יעקב, ר' עזריה אומר חורי כל התורה שישאל עושין בזכות יעקב אבינו. (מדרש)

סח

ויותר יעקב לבדו, ואשתאר יעקב בלחודו מעבורא דיובאק ואתבחיז מלאכא עמיה בדמות גבר ואמר הלא אמרת לי לעשרא כל דילך והא אית לך תריסר בנין וברתא חודא ולא עשרתינן מיניה, אפריש ארבע בוכרן לארבע אמהון, ואשתיירו תמנייא ותני לממני שמעון וסליק לוי מעשר, עני מיכאל ואמר רבוני דעלמא דין הוא ערבך וכל עסקך וכל עסק פתגמי האילין אשתהי וכו'. (תרגום)

סט

ויאבק איש עמו עד עלות השחר, מכאן לתלמיד חכם שלא יצא יחידי בלילה.

(תוספות חולין צ"א)

אומר ר"ת דווקא ת"ח משום דמזיקים מתקנאים ביה, כדאמרינן ג' צריכין שימור, מלך ות"ח, חתן, והא דאמרינן בפסחים לעולם יצא אדם בכי טוב דמשמע כל אדם מדלא נקיט ת"ח, התם מיירי ברחוק מן העיר מפני המכשלות ולסטים.

ע

לאחר מעשה פי' בקונטרס לאחר מעשה שנאבק עמו, לזמן מרובה בבואו מפרן

ארם, והקב"ה קראו ישראל, והא דאמר לעיל לא נקרא ישראל אלא עד סיני היינו לענין מצות, ופריך מההוא דוישמעו בני ישראל ומשני ההוא שעתא לאו שעת מעשה היה דעשייה ביד ולא שעת מ"ת, ולא גרסינן מההוא מעשה ליסתר משמע יש מעשה דנשייה ביד כמו לאחר מעשה דקא אנשייה עד ואם נאמר דלאחר מעשה קאי מברכת שברכו המלאך. (שם)

עא

ויותר יעקב לבדו, לבדו מאין בא לו זה הכד כשעקב האבנים תחת מראשותיו והשכים בבוקר ומצא אבן ונתבצר לו הכד של שמן ויצוק על ראשו, וחזר הכד ונתמלאה, אז ידע יעקב שהוא מזומן לגבוה, אמר אין זה ראוי להניחו כאן, וזהו השמן שנמשחו ממנו המשכן וכל כליו והמזבת, אהרן ובניו וכל המלכים, ועדיין כולו קיימת כמו שאמרו רז"ל לדורותיכם, והוא כד השמן של צרפית, שאמר לה אליהו כד השמן לא תכלה, והוא השמן של אשת עובדיה הנביא, וכשראה יעקב כך שכל הניסים עתיד להיות בו, סיכן את עצמו והביאו כך מצאתי.

(שפתי כהן ליה)

עב

יעקב נדר ולא שלם זו באה שיעקב שלח דורון לעשו, גם בא עליו הצרה שנפגע עם המלאך.

(תנחומא)

עג

ויאבק איש עמו עד עלות השחר, ויאבק בגי' סמאל וא"ת הרי י' חסר, כנגד י' ברכות דביתן לך שהורה לו על הברכות, ובאבכיר משמע דמיכאל הוה לפי שהלך לבדו ות"ח אל יצא יחידי בלילה לכן הזיקו, ועוד לפי שלא היו עמו מלאכים ונגע לו בכף יריכו לפי שנשא ב' אחיות, ופלה ירכה, אך עדיין לא נתנה התורה ויזרח לו השמש, כן ראיתי במדרש אגדה, כיון שנתירא יעקב שלח לו

אה מיכאל כדנ שנאמר ויאבק ויאבק בגימ' ד היה רשות למיני יעקב רשות, וי אמר ליה או גו מתירא מן הו כיתות כיתות נ שהגיע זמן השי יה, א"ל אם א פותח נמצא ד לבכות לבקש ו ויכול לו בכח שלחני כי עלה

בספר יצירה כתרו שהם של אע כשרא בו אי שיין, כנגדו גנ שיש לו ג' עו ישורון, ועוד ש קבע בכסא הכו והוא היה כרוב וירכב על כרוב את היד הגדול יעקב אל הים אז ישיר יעקב ועד, ולמה דו דכתיב תתן א ממנו פסולת, ילדה אסנת ו לפוטיפר עד שבטים להרגו יעקב, כתב יע הזהב ולקחה כ בתו, וסביב ע כנגד י"ב שבנ בכל דגל ג' שב

ילקוט ראובני האלם

חובלני אהרבה ראובן בכבן סוכר גליל

יבא אאו יי גולגל סטריה תווא

הָעֶרֶב וְהַנּוֹשָׂא אוֹתָם יִכַּבֵּם בְּגִדֵי
 וְרַחֵץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב: יא וְכֹל
 אֲשֶׁר יִנְעֶיבו הַזֵּב וְיָדָיו לֹא־שָׁטַף
 בַּמַּיִם וְכַבֵּם בְּגִדָיו וְרַחֵץ בַּמַּיִם וְטָמֵא
 ← עַד־הָעֶרֶב: יב וְכִלִּי־חֶרֶשׁ אֲשֶׁר־יִנְעֶיבו
 הַזֵּב יִשְׁבֵּר וְכֹל־כִּלְי־עֵץ יִשְׁטַף בַּמַּיִם: יג

עד רמשא ודימול יתהון יצבע
 לבושוהי ויסחי במיא ויהי מסאב
 עד רמשא: יא וכל די יקרב בה
 דוכנא ודוהי לא שטף במיא
 ויצבע לבושוהי ויסחי במיא ויהי
 מסאב עד רמשא: יב ומאן דחסף
 די יקרב בה דוכנא יתבר וכל

לקט בהיר

רש"י

(ח"כ - כלים כ"ג ג): והנושא אותם. כל האמור בענין
 הזב, זב, ורוקו, ושכבת זרעו, ומימי רגליו,
 והמשכב, והמרכב, * משאן מטמא אדם לטמא
 בגדים (ח"ס: יא) וידיו לא שטף במים. צעוד שלא
 עבל מעומאחוי, ואפילו פסק מזובו וספר שצעה
 ומחוסר טבילה מטמא בכל טומאחוי, וזה שהוליא
 הכחוב טבילת גופו של זב בלשון טעופת ידים, ללמדך
 שאין צות הסתריס, טעון ביאת מים חלה אבר
 הגלוי כמו הידים (ח"כ - נדה ס"ח): וכלי חרש
 אשר יגע בו הזב, יכול אפילו נגע בו מאחוריו וכו'
 כדאיתא בח"כ, עד אחיו מגעו שהוא ככולו* הוי
 שינוי וסחאות והמושב. ככולו.

פי' רק דבר זה כל החילוק בין טמא משכב ומושב ובין טמא
 מרכב, שהנוגע בדבר טמא מרכב טמא טומאת ערב ולא
 בגדים, משא"כ משכב ומושב אין חילוק בין נוגע לנושא,
 שגם הנוגע מטמא בגדיו: כ) בא לחרץ לשון רבים של
 "אותם", הלא המדובר ממרכב לבדו והיל"ל והנושא אותו
 פי' את המרכב, לזה אמר שהכחוב רצה לכלול כל דבר
 המטמא טומאת מדרס הבא מן הזב והוא אב הטומאה,
 וכמו שחשב ומה רבינו לכולהו כולם מטמאין את הנושא
 אותם טומאת בגדים, כלומר לגבי טומאת מאן אין חילוק
 בין מרכבו של זב או מושבו או רוקו וכו', וכל החילוק
 שבין מרכבו לשאר דבריו הוא רק לענין טומאת מגע
 וכ"ל: בא) ר"ל ידיו לא שטף אי אפשר להיות כמשמעו,
 שהרי כל גופו טעון טבילה לא רק ידיו, וקאי על הזב, שהזב עדיין לא טבל, שהלא מי שנגע בו הזב כתיב בפירוש ורחץ במים,
 והכחוב מקורס הוא, ובדרך ישר ק"ה היה לו לכתוב: צעוד ידיו לא שטף במים כל אשר יגע בו הזב וכנס וגו', והגם שכבר
 ידענו שהזב טמא הוא וצריך טבילה, כאן השמיענו הכחוב שאפילו עבר טומאחו, גם עברו ימי ספירה שלו, ואפילו אחר עשר
 שנים מטמא הוא הטהרות ממש ככל חומרות ימי טומאחו כל עוד שלא טבל (רא"ם: כב) כגון אינו צריך לפתוח פיו
 שיכנסו המים, אבל ראוי לציאת מים צעין אפילו צבית הסתריס, ואם נמלא שם אינו חליפה לא עלתה לו טבילה: כג)
 ולמדנו שם בח"כ שאינו מטמא כלי חרס במגעו, אלא פי' יגע בו ככולו, ואין זה אלא הקיטו פי' שהכלי נמנדנד והוסט כולו

מאן דאע
 ידפי דון
 שבעת
 לבושוהי
 מביע ויד
 יסב לה
 בני יונה
 משפן
 טו ויעבו
 חמאתא
 עלוהי כ
 טו וגבר
 ורעא ויס
 ויהי מסא
 לבוש וכו
 שכבת ו
 מסאב עו
 ישוב ג
 ויסחון בן

אומר זה
 מגילה ח'
 טהורים
 רזופין ח'

יכול להח
 הכחוב לט

הדרך עו
 שטמאה

יח. ור

אור החיים

לב' ראיות מה שאין כן הזב, ואם כן יש לדדים
 להגדיל טומאת הלובן, וחש הכחוב למי שיגדל
 צעיניו חומרא זו לידון קל וחומר בדרך זה, ולמי
 שיגדל צעיניו חומרא זו שידון בדרך זה והבן. וטעם
 חומרו חיבת הוא^{קל}, נראה שחש הכחוב שיחמר
 האומר לא מיעט הכחוב לובן צובה אלא למעט
 אור בהיר

טומאחו, דוקא טומאחו של הזב ולא של הזבה. קלג) לדרכיו שלא כבעל קרבן אהרן, מיתר. קלד) פי' שלא לומר אחר
 שנלמד זבה מוז שטמאה בלובן ניתן עליה החומרות שיש אלה באדם הגם שאינו זב. קלד) פי' אפי' אופן שהזב נטמא אינו
 אלא זו ולא צובה.

וְכִי־יִטְהַר הַזֵּב מִזּוּבוֹ וְסָפַר לוֹ
 שִׁבְעַת יָמִים לְטַהֲרָתוֹ וְכִבֵּס בְּגָדָיו
 וְרַחֵץ בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם חַיִּים וְטָהַר: י
 וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִקְחֵלֹו שְׁתֵּי תָרִים אוֹ שְׁנֵי
 בָּנֵי יוֹנָה וּבָא | לִפְנֵי יְהוָה אֶל־פֶּתַח
 אֹהֶל מוֹעֵד וּנְתַנֵּם אֶל־הַכֹּהֵן: טו
 וַעֲשֵׂה אִתְּם הַכֹּהֵן אֶחָד חַטָּאת וְהָאֶחָד עֹלָה
 וְכִפָּר עָלָיו הַכֹּהֵן לִפְנֵי יְהוָה מִזּוּבוֹ: ס
 שְׁשִׁי שְׁבִיעִי כִשְׁחַן מְחֻבְרִין טז וְאִישׁ כִּי־תֵצֵא
 מִמֶּנּוּ שְׁכַבַּת־זֶרַע וְרַחֵץ בַּמַּיִם אֶת־
 כָּל־בְּשָׂרוֹ וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב: י
 וְכָל־בְּגָדוֹ וְכָל־עוֹר אֲשֶׁר־יְהִיָּה עָלָיו שְׁכַבַּת־זֶרַע
 וְכִבֵּס בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב: יח
 וְאִשָּׁה אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אִישׁ אֶתָּה שְׁכַבַּת־זֶרַע
 וְרַחֲצוּ בַּמַּיִם וְטָמְאוּ עַד־הָעֶרֶב: פ

מאן דאע ישתחף במיאי יג וארי
 ידכי דוכנא מדוכה וימני לה
 שבעת יומין לקכותה ויצבע
 לבושהו ויסחי בשרה במי
 מבוע וידכי יג וביומא תמינאה
 יסב לה תרתינן שפנינן או תרין
 בני יונה וייתי לקדם יג לתרע
 משפן זמנא ויתגנון לקהנא:
 טו ויעבר יתהון כהנא חד
 חטאתא וחד עלתא ויכפר
 עלוהי כהנא קדם יג מדוכה:
 טז וגבר ארי תפוק מנה שכבת
 זרעא ויסחי במיאי ית כל בשרה
 ויהי מסאב עד רמשא: יז וכל
 לבוש וכל משך די יהי עלוהי
 שכבת זרעא ויצטבע במיאי ויהי
 מסאב עד רמשא: יח ואתתא די
 ישכוב גבר יתה שכבת זרעא
 ויסחון במיאי ויסאבון עד רמשא:

לקט בהיר

רש"י

אומר זה הסעו: (יג) וכי יטהר. כשיפסוקי (ח"כ) -
 מגילה ח': שבעת ימים לטהרתו. שבעת ימים
 טהורים מטומאת זיבה"י, שלא יראה זוב, וכולן
 רלופין (ח"כ - מה ס"ח): (יח) ורחצו במים. גזירת
 ויכול להתחיל למנות ולספור ימי טהרתו (ג"א), וזמגילה פירש"י אין צריך לטבול קודם ספירה עכ"ל: (כד) שהלא אמר
 הכחז לטהרתו שפירושו לצורך טהרה, א"כ נשמע שז' ימים הללו צריכים להיות טהורים שלא יראה בהם טומאה, וכל זה

אור החיים

הדרך עומאה זו כמשפט אשר זו הוא דהיינו (ת"כ) להשוות לה משפט רחילתה לכל התנאים
 שמשמאה צב' וג' ראיות אינה אלא בזב כמובן
 מאומרו עומאתו ולא של זצה:
 יח. ורחצו במים. טעם זכרון רחילתו"י, אז"ל
 ואשה בתוספת ו' מוסיף על עיני ראשון להשוות

אור בהיר

קלו) הלא כבר אמר צפ' ט"ו.

ג:
 א:
 ה:
 י:
 יא:
 יב:
 יג:
 יד:
 טו:
 טז:
 יז:
 יח:
 טט:
 כ:
 כא:
 כב:
 כג:
 כד:
 כה:
 כו:
 כז:
 כח:
 כט:
 ל:
 לא:
 לב:
 לג:
 לד:
 לה:
 לו:
 לז:
 לח:
 לט:
 מ:
 מא:
 מב:
 מג:
 מד:
 מה:
 מו:
 מז:
 מח:
 מט:
 נ:
 נא:
 נב:
 נג:
 נד:
 נה:
 נו:
 נז:
 נח:
 נט:
 ס:
 סא:
 סב:
 סג:
 סד:
 סה:
 סו:
 סז:
 סח:
 סט:
 ע:
 עא:
 עב:
 עג:
 עד:
 עה:
 עו:
 עז:
 עח:
 עט:
 פ:
 פא:
 פב:
 פג:
 פד:
 פה:
 פו:
 פז:
 פח:
 פט:

ובכל ליל לא יאמר זהו
מאמר אשר אין מלה
שמה כפי דברי חכמי
ועל המורה בחכמת
למורה אל המורה
דבריהם על חשבון זה
לא כלה לומר חסדי
בכמה אלה בחכמי
רמ המורה בחכמת
(המשפחה עיתו)

יב א מ"ד מ"ה מ"ז
מכאן נראה כי
לפי שם המורה
יש בו שם המורה
עמוס וכו' ע"כ
יב מ"ה ע"כ
יב מ"ה ע"כ
יב מ"ה ע"כ

יב מ"ה ע"כ
יב מ"ה ע"כ
יב מ"ה ע"כ
יב מ"ה ע"כ
יב מ"ה ע"כ
יב מ"ה ע"כ

יב מ"ה ע"כ
יב מ"ה ע"כ
יב מ"ה ע"כ
יב מ"ה ע"כ
יב מ"ה ע"כ
יב מ"ה ע"כ

יב מ"ה ע"כ
יב מ"ה ע"כ
יב מ"ה ע"כ
יב מ"ה ע"כ
יב מ"ה ע"כ
יב מ"ה ע"כ

יב מ"ה ע"כ
יב מ"ה ע"כ
יב מ"ה ע"כ
יב מ"ה ע"כ
יב מ"ה ע"כ
יב מ"ה ע"כ

יב מ"ה ע"כ
יב מ"ה ע"כ
יב מ"ה ע"כ
יב מ"ה ע"כ
יב מ"ה ע"כ
יב מ"ה ע"כ

יב מ"ה ע"כ
יב מ"ה ע"כ
יב מ"ה ע"כ
יב מ"ה ע"כ
יב מ"ה ע"כ
יב מ"ה ע"כ

יב מ"ה ע"כ
יב מ"ה ע"כ
יב מ"ה ע"כ
יב מ"ה ע"כ
יב מ"ה ע"כ
יב מ"ה ע"כ

במה מדליקין פרק שני שבת

ואין יכול להדליק בשבת וכו' נראה
במה מדליקין פרק שני שבת

אין זקוק לה. ה' ר"ד. ה' ר"ד. ה' ר"ד.

אין זקוק לה וכו' נראה

אין זקוק לה וכו' נראה

אין זקוק לה וכו' נראה

אין זקוק לה וכו' נראה

אין זקוק לה וכו' נראה

אין זקוק לה וכו' נראה

אין זקוק לה וכו' נראה

שבת

אין זקוק לה. ה' ר"ד. ה' ר"ד. ה' ר"ד.

אין זקוק לה וכו' נראה

אין זקוק לה וכו' נראה

אין זקוק לה וכו' נראה

אין זקוק לה וכו' נראה

אין זקוק לה וכו' נראה

אין זקוק לה וכו' נראה

אין זקוק לה וכו' נראה

אין זקוק לה וכו' נראה

שבת

אין זקוק לה. ה' ר"ד. ה' ר"ד. ה' ר"ד.

אין זקוק לה וכו' נראה

אין זקוק לה וכו' נראה

אין זקוק לה וכו' נראה

אין זקוק לה וכו' נראה

אין זקוק לה וכו' נראה

אין זקוק לה וכו' נראה

אין זקוק לה וכו' נראה

אין זקוק לה וכו' נראה

שבת

אין זקוק לה. ה' ר"ד. ה' ר"ד. ה' ר"ד.

אין זקוק לה וכו' נראה

אין זקוק לה וכו' נראה

אין זקוק לה וכו' נראה

אין זקוק לה וכו' נראה

אין זקוק לה וכו' נראה

אין זקוק לה וכו' נראה

אין זקוק לה וכו' נראה

אין זקוק לה וכו' נראה

מלאוהו כלל ולא ראוהו ואפשר שגם לזה כיון רש"י צמח שכתב והכיר
 שלא נגעו בו: והטעם שהוצרכו להדליק שמנה ימים מאותו פך
 מפני שכל ישראל היו צחוקת עמאי ומים ואי אפשר להמקין שמן
 טהור עד שיעברו עליהם שבעה ימים מיום טומאתם ויום אחד לכתיבת

הזיתים ומיקומם להוציא מהם שמן
 טהור והר"ן (סג) כתב שהיה להם
 שמן טהור לחוק ארבעה ימים ג'
 והוצרכו שמנה ימים צ"ן הליכה
 וחזרה: [ואיכא למידק למה
 קצתו שמנה ימים דכיון דשמן שצפך
 היה בו כדי להדליק לילה אחת
 ונמצא שלא נעשה הנס אלא בשבעה
 לילות. וי"ל שמילקו שמן שצפך
 לשמנה חלקים וכל לילה היו נוטלים
 צמנורה חלק אחד והיה דולק עד
 הבוקר ונמצא שכל הלילות נעשה
 נס. ועוד י"ל שלאחר שנחנו שמן
 צנורות המנורה כשיעור נשאר הפך
 מלא כנחתה ויכר הנס אף צלילה
 הראשונה. אי נמי שצביל ראשון נתנו
 כל השמן צנורות ודלקו כל הלילה
 ובבוקר מלאו הנרות מלאים שמן וכן
 צבל לילה ולילה ד[ ]
 ונזהרות הנשים שלא לעשות מלאכה בעוד שהנרות דולקות.
 טעמן כדי שיהא להם היכרא שאסור להשתמש לאורן ט: ומ"ש
 וגם אם יש מקומות שנוהגין איסור בכל היום אין להקפיד בהם
 משום דברים המותרים ואחרים נהגו בהם איסור אי אתה
 רשאי להתירם בפניהם. הא דדברים המותרים ואחרים נהגו בהם
 איסור וכו' צרייתא היא צפרק מקום שנהגו (פסחים גא.) וסובר רבינו
 שאף בדבר שאין צענינו שום דא איסור לומר דגורו הא אטו הא מיתניא
 ומפני כך כתב דחנוכה אף על פי שאין שום זמן ממנה אסור בעשיית
 מלאכה לא ציוס ולא צלילה אם היו נוהגים איסור בכל היום אין
 להקל עליהם ואינו מוכרח דאיכא למימר דכיון דאין צו דא סרך איסור
 לית לן בה:

ודלא למגזר בהון תעניתא. שכשנכנסו ירונים
 בהיכל טמאו כל השמנים שבהיכל וכשגברה יד
 מלכות ה[ ] בית חשמונאי ונצחום בדקו ולא מצאו
 אלא פך אחד של שמן שהיה חתום [ ] בחותמו
 של כהן גדול ולא היה בו אלא כדי להדליק יום
 אחד ונעשה בו נס והדליקו בו שמנה ימים.
 לשנה אחרת קבעום [סי"א ועשאום] ה[ ] שמנה
 ימים טובים בהלל ובהודאה פירוש לומר בהן
 הלל ולהודות לומר בו על הניסים בהודאה. אבל
 מותרין הן בעשיית מלאכה. ונהגות הנשים שלא
 לעשות מלאכה בעוד שהנרות דולקות ואין להקל
 להן. וגם אם יש מקומות שנוהגין איסור בכל
 היום אין להקל להן משום דברים המותרים
 ואחרים נהגו בהן איסור אי אתה רשאי להתירם

להכניס בו ארבעה וכיון שאי אפשר ליטמא צמגע צעודו צבלי אינו
 מיטמא נמי צהיסט דלהכי אפקיה רחמנא להיסט צלשון נגיעה לומר
 לך שכל שאינו מיטמא צמגע אינו מיטמא צהיסט וצריך שיהיה חתום
 דאם לא כן איכא חששא שמא הוציאו קצתו ונטמא והוצירוהו צתוכו
 אי נמי נטמא צאהל המט צלאל היה צמיד פחיל עליו ועיין צמה
 שכתב הרא"ש צזה גם מה שכתב צית יוסף ששמנה ימים הוצרכו
 להמתין מפני טומאה צענה ימים וכו' כל אלו הפירושים כתב הרא"ש
 לשם (ט: ד"ה לשנה). והא דכתב צית יוסף וכן צבל לילה ולילה חזר
 גם לפירוש השני שכתב מקודם. וצנהגות המדשות למרדכי (סג) כתב
 טעמים אחרים לקצעות שמנה ימים: L

העיקר עיי"ש: ומ"ש ולא היה בו אלא כדי להדליק יום אחד וכו'.
 ומירץ הרא"ש (סג) שהדליקום על ידי פשוטי כלי עץ שאין מיטמאין ומה שקשה הלא גם המנורה היחה טמאה מירץ שהחשמונאים
 עשו מנורה של עץ כדמוכח צפרק כל הצלמים צפירוש רש"י (ע"ז מג. ד"ה ומלכות) אך קשה הלא נטמאה המנורה צגמר עשייתה וי"ל
 דלא נטמאו כל ישראל ומי שהיה טהור עשאה ולא קשה אם כן יעשו הטוהרים גם כן שמן דאפשר שלא היו צקיאין בעשיית שמן כשר
 למנורה וכן צריך לומר להר"ן שכתב שהיה להם שמן טהור והוצרכו שמנה ימים צין הליכה וחזרה דקשיא גם כן דה"ל לעשות שמן
 מיד אלא צריך לומר שלא היו צקיאין בעשייתו והשתא אין צריך לפרש שהדליקום על ידי פשוטי כלי עץ אלא הכהן שלא נטמא הדליקם
 דהדלקת נרות אין צריך כהן גדול ומדע דהא קשיא היאך נתנו השמן לחוך הצוביין הלא נטמא מיד כשחטו צפך אלא ודאי דכהן טהור
 אחו צו ונתנו לצוביין. ומה שקשה הלא הדלקת הנרות דוחה את הטומאה (מו"כ פ"ר אמור פסקא יג. רמב"ם ה"ל חמדין ומוספין פ"ג ה"י) מירץ
 הרא"ש דשאני עשיית השמן שהוא ממכשירי ההדלקה ואינה דוחה דומיא דמכשירי מילה צצבת (שנת קל.) עיי"ש ז:

ד ונזהרות הנשים וכו' וגם אם יש מקומות שנוהגין איסור וכו'. פירוש גם אם יש מקומות שנוהגות הנשים איסור כל היום
 אין להקל אצל צאנשים אין מנהג כלל לאיסור והכי משמע צספר צידה לדרך (מאמר רצעי כלל צציעי פרק ע"ז): ומ"ש משום דברים
 המותרים וכו'. השיג צית יוסף ואינו מוכרח דאיכא למימר דכיון דאין צו דא סרך איסור לית לן בה עכ"ל ולפע"ד נראה דדמיה
 להא דפוסק מהר"ם צתעניית שלפני ראש השנה ויום הכפורים ואלא לאכול צשר מצענה עשר צתמוז דצריך התרה ואף על גב דליכא
 התם גם כן סרך איסור מדין התלמוד והיינו טעמא דכיון דקיבל עליו תעניות אלו לשם תשובה ושויה עלייה חתיכה דאיסורא אסור
 להקל צזה והכי נמי גצי חנוכה כיון שנעשה הנס על ידי חשה וקיבלו עליהן איסור מלאכה כדין יוס טוב שזויה עלייה חתיכה דאיסורא
 ואין להקל לכן וכ"כ צספר צידה לדרך (סג). וי"ל מהר"ל (ה"ל חנוכה אות יא) קבלה צידינו שאין לאדם לעשות מלאכה צענה שגרות

ג קבעום ועשאום. כתב הרא"ש (סג) לפי גירסא זו קבעום קאי
 אהדלקה דלעיל ועשאום קאי אהלל והודאה אצל לפסחים שלא
 כתוב צהן אלא קבעום לצד קשיא ממנה שלא הוזכר גם הדלקה שהוא
 איכא להקשות היאך היו הכהנים מדליקין הנרות צטומאתן
 והמנורה היחה טמאה מירץ שהחשמונאים
 עשו מנורה של עץ כדמוכח צפרק כל הצלמים צפירוש רש"י (ע"ז מג. ד"ה ומלכות) אך קשה הלא נטמאה המנורה צגמר עשייתה וי"ל
 דלא נטמאו כל ישראל ומי שהיה טהור עשאה ולא קשה אם כן יעשו הטוהרים גם כן שמן דאפשר שלא היו צקיאין בעשיית שמן כשר
 למנורה וכן צריך לומר להר"ן שכתב שהיה להם שמן טהור והוצרכו שמנה ימים צין הליכה וחזרה דקשיא גם כן דה"ל לעשות שמן
 מיד אלא צריך לומר שלא היו צקיאין בעשייתו והשתא אין צריך לפרש שהדליקום על ידי פשוטי כלי עץ אלא הכהן שלא נטמא הדליקם
 דהדלקת נרות אין צריך כהן גדול ומדע דהא קשיא היאך נתנו השמן לחוך הצוביין הלא נטמא מיד כשחטו צפך אלא ודאי דכהן טהור
 אחו צו ונתנו לצוביין. ומה שקשה הלא הדלקת הנרות דוחה את הטומאה (מו"כ פ"ר אמור פסקא יג. רמב"ם ה"ל חמדין ומוספין פ"ג ה"י) מירץ
 הרא"ש דשאני עשיית השמן שהוא ממכשירי ההדלקה ואינה דוחה דומיא דמכשירי מילה צצבת (שנת קל.) עיי"ש ז:

ספר

1234567

אמרי שפר

חידושי תורה על סוגיות בש"ס

הלא חדושים נחמדים המה, ומתרץ כל קושיא ותימא
 ולברר וללבן סוגיות החמורות, למטרת האמת צעדיה נצורות
 להבין פי' רש"י ותוספות וראשונים, אשר סביב להתלמוד חונים
 (מלשון המחבר)

1234567

חבר

הגאון תחסיד המפורסם
 מרן שרגא פייבל בהר"ב זצוק"ל
 אבוק"ק וויסקאחי ונאוויזוואהר

עיה"ק ירושלים תוכב"א
 שנת תאיר ח'ש"כ"ת' לילה לפ"ק

טעמים: א. משום פירסום נס בעינא דשלטא ביי עיניי. ב. מחמת שהיא נס של מקדש בעינן זכר למקדש שלא יהי למעלה מכ' אמה ולכך אמר כסוכה וכמבוי, ודו"ק.

ומיושב שפיר קושית תוס' דלא תני תקנתא משום דמוכרח לומר כסוכה ואולי היא באמת כוונת תוס' בתרוצם, וזה החילוק בין מבוי להנוכה מבוי אינו אלא זכר למקדש לכך תני תקנתא, חנוכה שהיא זכר למקדש וגם שייך בה טעם דסוכה לכך תני פסולה ודו"ק.

זיש להסביר הדבר יותר ע"פ הגמ' בדף הנ"ל ת"ר נר חנוכה איש וביתו והמהדרין נר לכאור"א. והמהדרין מן המהדרין ב"ש אומרים פוחת והולך וב"ה אומרים מוסיף והולך ומתולקים בזה תוס' והרמב"ם, לשיטת תוס' מוסיף והולך עושה נר לכאור"א דאל"כ לא יהי היכר ולשיטת הרמב"ם מוסיף והולך נר אחד איש וביתו, וזה לשון הט"ז באור"ח סי' תרע"א וז"ל בבאן יש חדוש בהמנהג שהספרדים נוהגים כתוס' ואשכנזים נוהגים כהרמב"ם ולא מצינו זה בשום מקום, זנ"ל לומר בזה טעם נכון דאיתא בגמ' טעמא דב"ש נגד ימים הנכנסים וטעמא דב"ה נגד ימים היוצאים ואינו מובן במאי פליגי, גם מה שפירש הר"ן ימים הנכנסים פי' העתידים לבוא ג"כ אינו מובן מאי חדוש בזה, גם מה שפי' הר"ן לכך נקרא חנוכה תנו כ"ה עיי"ש מאי בעי בזה.

זנראח 76 בהקדם מדרש על פסוק ויותר יעקב לבדו אמר הקב"ה ליעקב אתה נתתה נפשך על פכים קטנים בשבילי חייך אשלם לבניך בפך קטן בימי חשמונאי ותמות! מה שאמר בשבילי, ונראה דעיקר הנס של חנוכה הי' בפך קטן דווקא שלא הי' בה להדליק רק יום א' כדאיתא בטוש"ע או"ח סימן תר"ע בב"ת, על הא דפירשו רש"י ותוס' אם כבר גזרו על עכו"ם להיות כובים וזב מטמא בהסיט עכצ"ל שהי' מונח בקרקע, והנס שלא נגעו בו ולא הסיטו, ותמות איך הוא במציאות להוכיח אם הסיטו או לא, פי' הב"ח שהי' פך קטן ופיו צר לא מהני הסיט דהסיט אינו מטמא רק היכי דיכול לנגוע אבל פך קטן ופיו צר דאינו יכול לנגוע אינה מטמא בהסיט, נמצא דזה גופי' הוי נס שהי' פך קטן וחתום בחותמו של כה"ג שלא הי' יכולים לנגוע ממילא לא נטמא בהיסט, בזה מיושב קושית ב"י הא לא הי' הנס רק שבעה ימים ולמה עושים ח' ימים ולהנ"ל גיחא שכל הנס הי' שלא גשאר רק פך קטן, ע"כ לא גטמא בהיסט. L

זחנה איתא במדרש רבה בראשית פרשה מ"ד כ"ד, שהקב"ה תראה לא"א גיהנם ושעבוד מלכיות כמש"כ והנה תנור עשן ולפיד אש כו' ואברהם בירר לו מלכיות, ועיקר שעבוד מלכיות היא גלות אדום, אחריה יהי' גאולה אחרונה ולכך בהכרח להיות תולדות יצחק יעקב ועשו, וזה נראה פשט הכתוב אלה תולדות יצחק ר"ל הכתוב מתמה איך צדיק גדול כזה שנתקדש בהר המוריה

מן הגזל. אך לכאורה יעקב שהיה מרובה בנכסים ובקנינים, מה היה שייך להזכיר גזל שיהיה צריך לגזול ממישהו. והפשוט הוא, כי יעקב דאג לדורות הבאים להורות להם המעשה שיהיו חסים על כל פך, שיהיו שמחים בחלקם ויתרחקו מן הגזל, והוא שימש דוגמא חיה להתנהגות צאצאיו. (תורת אריאל)

וַיִּתֵּן יַעֲקֹב לְבְדוֹ וַיֹּאבֶק אִישׁ עִמּוֹ עַד עֲלוֹת הַשָּׁחַר
(לב, כה)

וַיִּתֵּן יַעֲקֹב לְבְדוֹ גוֹ. ראה מה שכתב במדרש אריאל שכל עיקרו של עם ישראל הוא אי ההתערבות בגויים "הָן-עַם לְבָדָד יִשְׁפֹּן". אולם שרו של עשיו מתאוה להאבק עמו, להתדבק ביעקב, מלשון "הוי מתאבק" (אבות א, ד), לא להיפרד ממנו, ולהצמד אליו. כאשר אינו יכול לצדיק מתגכל הוא לבנים — "וַיִּגַע בְּכַף-יָרְכוֹ" רמז לתולדה, לפגוע בדורות החלשים להשפיע עליהם שיתערבו בגויים.

ונראה עוד לרמוז לפי דברי זקני זצ"ל, דהתרופה לאותו פגע היא עלות השחר, כי עד עלות השחר נאבק עמו וכיון שעלה עמוד השחר ראה כי לא יכול לו, ועלות השחר הוא עליית אור התורה, ככתוב (קהלת יא, ז): "וּמִתּוֹק הָאוֹר וְטוֹב לְעֵינַיִם לְרְאוֹת אֶת-הַשֶּׁמֶשׁ", ופירש"י שם: "ומתוק האור, מתוק הוא אורה של תורה, וטוב לעינים לראות את השמש; ואשריהם תלמידים שעניניהם רואים הלכה מלובנת ומחוננת על בוריה", דהתרופה לנערים ששרו של עשו מתאבק עמהם היא להטעימם את אור התורה, את המתיקות והעריבות שבה, בדברים רכים ונעימים ובקירוב גדול, כדרך אור היום שמוסיף והולך במתינות וקמעה קמעה, ואז מובטח הוא שאותו מנוול יסתלק ממנו, וכל המניעות והבלבולים ישקעו למקום אשר לא יזכרו ולא יפקדו לעולם, ויבוא שלם אל מחוז חפצו, לעבוד את ה' בשמחה ובטוב לבב.

וַיֹּאבֶק אִישׁ עִמּוֹ. הגה יש לשאול, מה ראה שרו של עשו שעוררו לבוא ולהיאבק עם יעקב, כשהוא עבר את מעבר יבוק אך כדי להביא משם פכים קטנים ששכח שם. ונראה, דהנה כשהקיץ יעקב משנתו נטל את האבן שישן עליה ועשאה כמזבח ואז (לעיל כח, יח): "וַיִּצַק שָׁמֶן עַל-רֵאשָׁה". וכי מהיכן היה לו שמן? אומרים רבותינו במדרש רבה (ב"ר טט, ז): "וַיִּצַק שָׁמֶן עַל-רֵאשָׁה, שפע לו מן השמים כמלא פי הפך".

ומצאתי דבר פלא ביילקוט ראובני, וז"ל (בפסוק דידן): "ואחר כך חזר הכד ונתמלא והוא הפכין קטנים שחזר עליהן, וזהו השמן שנמשחו ממנו

המשכן וכל נ
צרפית והוא ה
ושוב ראיתי
תלמיד הב"י,
דידן): "וַיִּתֵּן
לו זה הכד, כי
ונתבצר לו כד
שהוא מזומן
ממנו המשכן
בו סיכן עצמו
ולפי"ז נראו
אותה ברכה ע
ששכחו ולומר
שכחו, ובאמת
נפשות, ומיד ע
שר ובא להיאב

וַיֹּאמֶר שְׁלֹחֲנִי
בְרַכְתָּנִי (לב, כה)
בגמ' חולין (צ)
השחר. אמר ל
עכשיו". מכאן
פעם אחת בכל
בפרשת וילך (ז)
בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל וְגו'
נקראת 'שירה',
כמו שאומר שי

[קכא] וצריך לנ
לגבי פך השמן ד
הוא המשכת הדי
כאילו שנתנפח ב
של מצוה. ואולי
מזתים טבעיים,
אותו השמן בשמי

משנת אריאל
אפריל ו' שאול מרובי אריאל. ט"ו. י"א.

המשכן וכל כליו והמזבח ואהרן ובניו וכל המלכים, והוא כד השמן של צרפית והוא השמן של אשת עובדיה הנביא, וכולו קיים"

ושוב ראיתי גם ב'שפתי כהן' על התורה (לר' מרדכי הכהן מצפת זצ"ל, תלמיד הב"י, ואין חיבור זה מבעל הש"ך על השו"ע) שכתב כעין זה (בפסוק דידן): "וַיִּתֵּר יַעֲקֹב לְבָדוֹ. אָמְרוּ ז"ל אַל תִּקְרֵי לְבָדוֹ אֶלָּא לְכָדוֹ, מֵאֵין בֵּא לֹו זֶה הַכָּד, כְּשִׁיעֵקֵב שֵׁם הָאֲבָנִים מֵרֵאשׁוֹתָיו וְהַשְּׂכִים בְּבִקְרָוּ וּמִצָּאן אֲבָן אַחַת, וְנִתְבַצֵּר לֹו כֹד שֶׁל שֶׁמֶן וַיִּצֵק עַל רֵאשָׁה וְחֹזֵר הַכָּד וְנִתְמַלֵּא, אִזּוּ יֵדַע יַעֲקֹב שֶׁהוּא מְזוּמָן לְבִרְכָה, וְאָמַר אֵין זֶה רֵאוֹי לְהַנִּיחוֹ כֵּאֵן, וְהוּא הַשֶּׁמֶן שֶׁנִּמְשָׁחוּ מִמֶּנּוּ הַמִּשְׁכָּן וְכָל כְּלָיו וְהַמִּזְבֵּחַ כֹּו כְּשֵׁרֵאָה יַעֲקֹב שֶׁכָּל כֶּךְ נִסִּים עֲתִיד לְהִיֹּת בֹו סִיכָן עֲצָמוּ וְהִבִּיאוּ, כֶּךְ מִצָּאֵתִי".

ולפי"ז נראה דלכן נתעוררה חמתו של שרו של עשו, שאף הוא ראה כל אותה ברכה שיש באותו הכד, וסבור שהנה שעת כושר להשטין נגד יעקב ששכחו ולומר שאין יעקב ראוי לברכות שנתברך, שהרי הכד שבו כל הברכות שכחו, ובאמת יעקב לא שכחו אלא משום שהיה ירא מפני עשו ועוסק בהצלת נפשות, ומיד שנפנה נזכר ופנה להשיבן, ובאותה שעה עלתה חמתו של אותו שר ובא להיאבק עמוקא.^L

וַיֹּאמֶר שְׁלַחֲנִי כִּי עֲלֶה הַשָּׁחַר וַיֹּאמֶר לֹא אֲשַׁלְּחֶךָ כִּי אִם־
בְּרִכְתָּנִי (לב, כו)

בגמ' חולין (צא, א): "אמר לו וכי גנב אתה או קוביוסטוס אתה שמתירא מן השחר. אמר לו מלאך אני, ומיום שנבראתי לא הגיע זמני לומר שירה עד עכשיו". מכאן ראוי להתבונן במעלת השירה, שמלאך אינו זוכה לכך אלא פעם אחת בכל הבריאה, ויהודי יכול לזכות לכך בכל שעה ושעה, וכדכתיב בפרשת וילך (דברים לא, יט): וְעַתָּה פְתָבוּ לָכֶם אֶת־הַשִּׁירָה הַזֹּאת וְלִמְדָה אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וְגו'. ופי' חז"ל (סנהדרין כא, ב) דהשירה היא התורה, דהתורה נקראת 'שירה', כי היא שירת השירות, כשישראל זוכה ללמוד תורה הרי ערכו כמו שאומר שירה לפני הקב"ה, וכשלומד כל יום הרי אומר שירה כל יום,

76 [קכא] וצריך לבאר איך הוכשר שמן זה הא הוי שמן נס. ובספרים יש ריבוי דברים לגבי פך השמן דחנוכה, אך לכאורה לא דמיא, דהתם השמן עיקרו שמן טבעי והנס הוא המשכת הדליקה, וגם אם נתרבה בכמותו הרי הנס שנתרבה שמן טבעי ודומה כאילו שנתנפת באויר, אבל כאן הרי עיקר השמן שפע לו מן השמים והיאך הותר לשמן של מצוה. ואולי יש לומר דבאמת לא היה הנס בגוף השמן, אלא שהמלאכים מיצוהו מזתים טבעיים, אולי מן הזית שבגן עדן שממנו הביאה היונה טרף בפיה לנח, ונשמר אותו השמן בשמים עד שירד ליעקב.^L

74 כו וַיֵּרָא כִּי לֹא יָכֹל לֹא וַיִּנְע בְּכַף־יָרְכּוֹ
 וַתִּקַּע בְּפִי־יָרְךָ יַעֲקֹב בְּהֶאֱבָקוֹ עִמּוֹ:
 כז וַיֹּאמֶר שְׁלַחֲנִי כִּי עָלָה הַשְּׂחָר
 וַיֹּאמֶר לֹא אֲשַׁלְּחֶךָ כִּי אִם־בְּרַכְתָּנִי:
 כח וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי מֶה־שְּׂמָךְ וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב:

צפרא: כו וחזא ארי לא יכיל לה
 וקרב בפתי ירפה ונע פתי ירכא
 דיעקב באשתדלותה עמה:
 כז ואמר שלחני ארי סליק
 צפרא ואמר לא אשלחך
 אלהין ברכתני: כח ואמר לה

לקט בדור

רשי

שהיו מעלים עפר צרגלויכס^(ח) על ידי נענועס, ולי
 נראה שהוא לשון ויתקשר, ולשון ארמי הוא, (סנהד
 ס"ג) צחר דאציקו ציב, ואצק ליה מיצק (מנחות מ"ג)
 לשון ענינה, שכן דרך שנים* שמחלמים להפיל איש
 את רעהו שחוצקו ואוצקו צורעותויו, ופירשו רז"ל
 (ב"ה) שהוא שרו של עשו: (כו) ויגע בכף ירכו.
 קולית הירך^(ט) התקוע בקילבוסת קרוי כף, על שם
 שהצטר שעליה כמין כף של קדירה: ותקע.
 נתקעקע ממקום מחברתה (ב"ה), ודומה לו (ירמ"ו י"ח)
 פן תקע נפשי ממך, לשון הסרה^(י) וצמשנה (ויק"ר י"ח
 ז) לקעקע צילתן, לשרש שרשיהן: (כז) כי עלה
 השחר. ולריך אני לומר שירכה^(יא) (ציוס) (צ"ד - חולין
 י"א): ברכתני. הודה לי על הברכותי^(יב) שצרכני אצו
 שינוי נוסחאות * אש"ס.

והלך אחריהם, וההכרה ששכתם הוא מכת צ' דברים, א'
 שאם הם דברים קטנים למה לא לקחם עם שאר החפצים,
 ועוד איך שיך לחזור הלא היה עומד באמצע המים ונעל
 מכאן ומתן לכאן, אלא ודאי שכשהכין הכל על שפת הנחל
 שבה פכים קטנים ועמה הזכיר וחזר אחריהם
 (ג"א: מ"ח) ולא ניחא לרבינו פירושו של מנחם אלא
 הציאו משום דלשיטת ענמו הוא לשון ארמי, וזה דוחק קצת,
 אבל לא נראה לו מפני שלא נמשך אחריו יפה מיצת עמו,
 ופירושו של מנחם איך ענינו למה שדרשו חז"ל בחולין שהעלו
 אצק עד כסא הכבוד והיה זה השר מיכאל, שהם דרשו זאת
 צפ' הסמוך מיתור אומרו בהאבקו עמו לא צפ' זה שנשאר
 כפשוטו, ופי' דברי חז"ל שהגיע מחלוקתם עד כסה"כ
 מקום המשפט, אבל לפי הפשט נקרא המריצה אציקה
 שמעלים עפר גשמי, ולזה נטה רבינו מפי' של מנחם, וגם
 לפי הדרוש צחר רבינו צ"ר שהיה שרו של עשו ולא צשיטת הש"ס
 כסא הכבוד, שכן הוא צוה"ק (ב"ב: מ"ט) צנהמה הוא אבר
 השלישי, האבר הא' הוא הרגל פרק הנמכר עם הראש, הב'
 הוא הנקרא שוק וכו' לימת הגידין, והג' הוא הירך המחובר
 צעם הממנים הנקרא קילבוסת, וראש העלם הירך הוא עגול
 ככדור ולעומתו צמתנים חור שכן הירך תקוע צו, וכן הוא
 צאדם והעלם הזה נקרא קלית, שכל עלם שיש צו מוח נקרא
 קולית (מברטנורא חולין פ"ט): (ג) מזה משמע דעת רבינו
 שהוא מלשון העתקה כמו (לעיל י"ב ח') ויעתק משם
 ההרה דבר שהוסר מכאן וניתן למקום אחר, וכן הוא דעת
 ראב"ע, רד"ק, מצודות, וכו', אבל שם צירמי' וכן
 ציחוקאל כ"ג י"ח כתב רש"י שהוא מלשון דבר
 התקוע בחוק, והמיצה משמע דבר והפוכו עיי"ש, וכן
 משמע כאן מדהציא לראיה לקעקע צילתן, והוא מלשון
 כתובת קעקע (ויק' י"ט כ"ח) עיין שם צרש"י וצהערוך
 ערך קעקע: (גא) שאל"כ מה טעם לשלחו מפני שעלה
 השחר, ודאי כמו שידוע שכל אשמורה מתחלפין מלאכי
 השרת האומרים שירה (מ"ל: גב) לא שאל מננו שיצרכו,
 כי הוא מתצרך מהקצ"ה, שאל"כ היל"ל תצרכני לשון עתיד,
 ועוד מן התשובה נודע השאלה, שאם הוא שאל לצרכו
 מה זה משיב שינוי שמו (רא"ם):

מה שמך וי
 לא יעקב
 אלהין ישראל
 יי ועם נוכר
 יעקב ואמר
 למה דגן אר
 יתה תמן: ל
 דאתרא פ

שעשו מערער
 עוד שצרכו
 צשררה וגלוי
 אל ומחליף ש
 ואודה לך על
 מלאך ויוכל צ
 לו, ומה נתחנ
 המתן לי עד
 ועל כרחו הו
 שהיה מתחנ
 עשו ולבן (פ
 תשאל. אין ל
 לפי מלות ע
 שינוי נוסחאות * לא י

ל. הגידה

שמו ופי' כי
 אומרו בג
 למה זה ת

לג) למה לבקש,

אור החיים

כו. לא אשלחך וגו'. זה הוא שאמר כי שרית וגו' יוכל הלך זולת רצונו, ואומרו כי אם ברכתני יי' פ'י ותוכלי^(י) כי משל צו ולא היה המלאך שלא יחק מתקיעת ירכו. או לצד שהכיר צו היוצו

אור בדור

לא) שלכאורה היה להסך שהמלאך היוקו, והיכן הוא ותוכל. (לב) זה רצה להורגו והוא משמלל שיצרכו.

שני זקנים היו בצידן אחד עשה כבית שמאי ואחד עשה כדברי בית הלל, זה נתן מעם לדבריו כנגד פרי החג, וזה נתן מעם לדבריו דמעלין בקודש ואין מורדין, עד כאן. וקשה, בכל התורה כולה הלכה כבית הלל חוץ משה דברים שמנו (ראה שבת עו א), ובית שמאי במקום בית הלל אינו משנת. (ברכות: לו ב), ולמה בכאן נתנה החבורה, וכן זה נהג כבית שמאי, וזה כבית הלל.

בסוד הענין, מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי. הנה הנרות רומזות לנשמות, כמו שנאמר (משלי כ, כו) 'נר (אלהים) [ה'] נשמת אדם'. והנה גודע שבומן הזה רוב הנשמות הם מגולגלות, והגלגול הטוב הוא למת כשמתגלגל בקרוביו, הקרוב קרוב יותר. כמו שהארץ הריקאנטי בענין יבום (פרשת וישב, דף ס"ט ע"ב ואילך) שאמר יהודה לאונן (בראשית לה, ה) 'בא אל אשת אחיך', כדי שיתגלגל ויהיה נולד עד וכו', אחר כך נתקיים ביהודה עצמו שבא על חמור והוליד תאומים, ונתגלגלו עד ואונן שניהם ביחד, עיין שם באורך בריקאנטי. על זה אמר מצות נר הוא [איש] וביתו, דהיינו קרוביו וגואליו. והמהדרין נר לכל אחד ואחד, שאינו בא למדת הגלגול, שהמת ימצא מנוחה על משכבו, והחי יש לו נשמה חדשה. והמהדרין מן המהדרין יש סברות כיצד לעשות, ואלו ואלו דברי אלהים חיים, וכולי עלמא סברי דהשלמות לעתיד יהיה בגוף ונפש ביחד, וחי לעולם חיות הנצחית, והכלים שהם גרות של שמן רומז להגוף שהוא הכלי, ואורות הנרות רומז להנשמה. בית שמאי מדברנים משלמות הגוף והחיות, ובית הלל משלמות הנשמה. בית שמאי סוברנים] כך, הנה הנשמה עין לא ראתה והיא נעלמת מעיני כל חי, ואין לה בית אחיזה רק מצד הגוף, ולעתיד יאיר גם הגוף והיו לשני מאורות, ותמיד יעלה מעלה מעלה עד שיעלה לרום המעלות במקום ההעלמה, באופן שהגוף יודרך כל כך עד שיאיר כמו הנשמה, ולא יהיה בית אחיזה רושם גופניות ניכר. על כן מכינים בתחילה שמונה נרות, דהיינו כלים, ושמונה מאורות, ואחר כך פותח והולך בסוד ההעלמה, והיו סוד ימים שהם ימי עולם, ימים ולא לילות, וכן סוד פרי החג המתמעשות, עד ביום שמיני העצרת תהיה לכם, הרומז לעולם הבא, כמו שהארכתי בענין זה במקום אחר (ח"ב, מסכת סוכה אות עג-ע"ה), שאז יתבטלו השבעים שרים שרמו להם שבעים פרי החג, ויהיו ישראל פר אחד איל אחד, וכן ביום שמיני של חנוכה נשאר נר אחד. ובית הלל מדברנים] נגד הימים היוצאים, דהיינו 'היום לעשותם' (דברים ז, יא), וצריך להיות מעלה בקודש, כי תלמידי חכמים כל זמן שמזקינין מוסיפין חכמה (שבת קנ"א), זכאין אינן צדיקיים דאתרבקין נפש ברוח רוח בגשמה ונשמה בהקדוש ברוך הוא (והר"ג דף ע"א ע"ב), הרי מוסיף והולך.

בא. בחזור לענין 'פר' שהוא כלי הרם יחזונו להיות הרי

ששה קנים, והם עולים יה"ו בלתי תוסף, כי א"צ ג"ד עולה י, נגד י' מידו"ד, ואחר כך ה"ו. ואחר כך ממלא נשמה אלה מספר ז' נסוד אחרות, ועון סופו נחמילמו ותמילמו נסופו, כזה: ו"א ה"ב ד"ג א"ו ב"ה ג"ד, או כל אחד עולה ז'. ונענין האוג עולה ח', כזה: ה"ג ו"ב, רק נשאר א"ד עולה ה', ואז רמוזה ה' אחרונה מידו"ד, שלא משנו ממחלה רק יה"ו מהידו"ד, והסימן 'ואל יעלה מן הארץ' (בראשית ב, ו), כי הארץ העליונה היא סוד ה' אחרונה מהסס.

מ"ט. וענין 'ותקע כ"ף ירך יעקב' (שם לב, טו), נתהפך. רבותינו ז"ל אמרו (בראשית רבה פ"ט ס"ג) 'יורא כי לא יכל לו ויגע בכף ירכו', הם הדורות היוצאים מירך יעקב, דהיינו הגזרות שגזרו האומות. וכשגברו על היונים נתהפך ה'כף' ל'כף', והוא פך שמן, והירך נתהפך לירך מגורה. ועתה ארמוז ענין 'כף' ו'כף', כי האותיות שוין, רק 'כף' כ"ף כפופה ופ"א פתוחה, ו'כף' הוא להיפך, פ"א כפופה וכ"ף פתוחה. ו'כף' הוא גריעותא, כי 'כף' רומז לכף יד, ופ"א רומז לפה. 'מעלה גדולה היא שתהיה כף של אדם פתוחה לצדיקה, כמו שנאמר (דברים טו, ה) 'פתח תפתח את ידך'. ואחר כך מעלה גדולה שפה של אדם יהיה כפוף ולא פתוח, כי אין מעלה בעולם ממעלה השחיקה. וב'כף' שגגו השבטים ויוסף, כפה, 'ויבא יוסף את דבתם רעה אל אביהם' (בראשית לו, ב), השבטים התאוו לכסף נמאם, למכור את יוסף 'בעשרים כסף' (שם שם, כח). ונמצא בספר יוסיפון בן גוריון (פרק כ), כשנצחו חשמונאים מלחמות גדולות, אז חלקו הרבה מהשלל להעניים. הרי 'כף' שלהם היתה פתוחה. אחר כך הרגו מלשיני ישראל שהיו מלשינים על היהודים למסיתו מלכי יון, והרג אותם יהודה מכבי כאשר סיפר היוסיפון. הרי תקנו פ"א שהוא פה להיות כפוף. זה סוד 'כף' שמצאו שהוא היפך מן כ"ף, והיו רמז מה שאמרו (שבת כא ב) לא מספדין בחנוכה, ואיזהו הספר, סיפוק כף על ירך' (בצה ל א רש"י ר"ה מספקין; טור א"ח סי' של"ט). כי 'ותקע כ"ף ירך' ראוי (להספיק) [להספיד], אבל מן 'כף' נעשה 'כף', ו'ירך' הוא ירך המנורה. ורמז פך של שמן, כי השמן הוא מאיר, ולעתיד יתהפך הפך לקרן, דהיינו לקירון אור, ויחזור הגוף לכתנות אור, ויאירו שניהם, הגוף והנפש, זה מאור הגדול וזה מאור הקטן, מכל מקום הגוף והנפש והיו למאורות, הגוף שהוא כלי להנשמה יאיר גם כן, והפך הוא הגוף שהוא הכלי, הוא מלא שמן המאיר, ואור הנר המאיר. למעלה כטבע האור שעולה, הוא סוד אור הגדול של הנשמה.

נ. בפרק במה מדליקין (שבת) דף (כ"ב) (כ"ב) תנו רבנן, מצות חנוכה נר איש וביתו. והמהדרין נר לכל אחד ואחד. והמהדרין מן המהדרין, בית שמאי אומרים, יום ראשון מדליק שמונה מכאן ואילך פותח והולך. ובית הלל אומרים. יום ראשון מדליק אחת מכאן ואילך מוסיף והולך.

סוד שני לוחות הברית

סיק ונשני ה"י מאיר כ"ף
 חטא בל"ג גשמי ש"ז מנין
 3 נשג מ"ג

מסורת המדרש

הקב"ה ממתיק את המר במר מכילתא בשלה מס' ד' פ"א. שמור' פכ"ג' חנתומא בשלח כ"ד. ותנ"י. ישראל סבא לעיל פס"תיא וש"נ. מה הקב"ה וכו' ע"ע להלן פני"ט. פצ"ח. כ. רח"א נדמה לו כדמות רועה שהשיר פ"ג וה"ג. י"ש כאן קלב וכו' ע"ע. תנ"י. כאן ע"ע חולין צ"א.

המועט ואלישע מברך את המועט הקדוש ברוך הוא ממתיק את המר ואלישע ממתיק את המר ברוך הוא ממתיק את המר ברוך הוא ממתיק את המר ברוך הוא ברכיה בשם ר' סימון אמר אין כאל' ומי כאל' ישראל ישראל סבא מה הקדוש ברוך הוא כתוב בו (ישעיה ב' יז) ונשגב ה' לבדו אף יעקב ויותר יעקב לבדו.

ב. ר' חונניא אמר נדמה לו פדמות רועה לזה צאן ולזה צאן לזה גמלים ולזה גמלים אמר לו העבר את שלך

מדרש ואחר כך אני אמר נחזר ונח' איש עמו' רבי בפרגמטיא בך עבדתהון מן אבותינו נחזר מחילא דמטקס דיעקב סבא לארכיליסטים ולזה גמלים אנ'

— את שלך, ואר — שלו — תחלה הנחל, מקום שעמד ונסתכל לבדוק שמא האיש, והרים עיניו לו בעלילה שהוא בא ל שלו.... וזהו שהכתוב מה שאינו שלו, "ויוו ונאבק עמו.

ונכון עשה יעקב ("פכים קטנים"). וכמו שמעון בר רבי (=ו) ונתנו בסחורה במסחר ושם התעסקו, במקח זה לזה: "נלך ונתפ לצאת, "ונחמי אי מחילא דמטקסין אמרין לון — אמ לבוא ולבדוק מעשיכו זקננו, דכתיב — כ חזר לבדו לבדוק אנ ורבנן אמרי: ג של עשו" (כדלהלן בסי עמו" — איש כמות אמר לו — האיש

שילדה בן (מ"א ד, טו), הקב"ה מברך את המועט — להתברך ולרבות, כאמור, ואלישע מברך את המועט — את השמן של אשת הנביא (שם ב"ז), הקב"ה ממתיק את המר — כמו שנאמר (שמות טו, כג): "ולא יכלו לשתות מים ממרה, כי מרים הם", "ויצעק — משה — אל ה', ויורהו ה' עץ וישלח אל המים, וימתקו המים", ואלישע ממתיק את המר — את מי יריחו, כמו שנאמר (מ"ב ב, יט): "והמים רעים, ויאמר: קחו לי צלוחית חדשה ושימו שם מלח, ויקחו אליו, ויצא אל מוצא המים וישלך שם מלח, וירפאו המים עד היום הזה, כדבר אלישע אשר דבר", הקב"ה ממתיק את המר במר — שהעץ שהראה למשה להשליך במי מרה "היה עץ מר" (שמו"ר כג, א), ואלישע ממתיק את המר במר — במלח, כאמור, הרי שצדיקי ישראל פועלים נפלאות כאלהי ישראל.

ובקשה לנאמר כאן בפרשתנו על יעקב — רבי ברכיה, בשם רבי סימון, אמר — עוד דרשה על אותו כתוב: "אין כאל' ישראל", כדרשה הקודמת: "אין כאל'", אין בכל אלהי העמים אמתי וקיים לנצח כאלהינו, ומי כאל' — שהוא יתקיים לנצח כה' — "ישורון" — ישראל, הוא — ישראל סבא — ישראל הזקן, הוא יעקב אבינו, שנאמר בו (ישע"י מד, ב): "עבדי יעקב וישורון בחרתי בו", שהרי — מה הקב"ה, כתוב בו: "ונשגב ה' לבדו ביום ההוא" — כשכל האלילים כליל יחלופו ויאבדו, אף יעקב — נאמר בו: "ויותר יעקב לבדו, ויאבק איש עמו עד עלות השחר" — כל מאבקו של יעקב עם השטן אינו אלא עד עלות השחר של אור הגאולה העתידה, ולבסוף ישאר יעקב לבדו לנצח, כשכל שונאיו כליל יחלופו ויאבדו, וכמו שנאמר (תהילים קב): "ואתה הוא ושנותיד לא יתמו, בני עבדיך ישכנונו וזרעם לפניך יכון", ה' לבדו, ויעקב לבדו.

ב. "ויעבור את מעבר יבק, ויקחם ויעבירם את הנחל, ויעבר את אשר לו, ויותר יעקב לבדו, ויאבק איש עמו עד עלות השחר" — אחרי שכבר אמר הכתוב שלקח יעקב את נפשות ביתו ואת בהמתו והעבירים את הנחל, חזר שוב ואמר "ויעבר את אשר לו", ואף שיודע אני שלא העביר אלא את מה שהוא שלו, ולא את של אחרים ואמר הכתוב שנשאר יעקב לבדו בלי לומר מה סיבה הביאתו לכך, ומי הוא "האיש" הזה שנאבק עמו, ועל מה ולמה נאבק — רבי חונניא אמר: המלאך הזה שבא להאבק עם יעקב באותה עשה — נדמה לו בדמות רועה — מנהיג בקר וצאן, וזהו שכתוב "איש עמו" — איש כמוהו (וע"י לעיל עה, ז), בדומה לו, כמו שראה הוא את יעקב, רועה מנהיג עדרי כהמה, כן ראה יעקב אותו — לזה צאן ולזה צאן, לזה גמלים ולזה גמלים — ושניהם באים להעביר את עדריהם מעבר הנחל, אמר לו — המלאך, "האיש הרועה", ליעקב: "העבר — אתה, בראשונה

תורה רבא הירושלמי

ובזה מיושב לשון חז"ל פג"ה אר"ע שאלתי את ר"ג ור"י כשהלכו ליקח בהמה למשחה בנו של ר"ג מאי וזרח לו השמש וכו', פי' כיון שראה ר"ג נשיא ישראל נזדח בעלמו למכשירי מזוה ליקח בהמה למשחה א"כ גם ההשגחה על הפכים היה מזוה בו ואפ"ה איתחזק משום דשכיחא הזיקא, א"כ ע"כ שוב לא נסע צלילה וא"כ מה וזרח לו וכי לו לבדו זרחה דא"ל כפי' הפשט שפירש"י כשהגענו למקום פלוני האיר לנו היום ז"ל דודאי יעקב לא נסע צלילה וכנ"ל. [תקס"א].

ויותר יעקב לבדו, דרשו חז"ל כמו לבדו שנשחיר על פכים קטנים. רמז בזה כי קול קול יעקב היינו קול חורה וקול תפלה והמה מצטלים ידי עשו כמובן וכל א' מהם רמז צפ"ה כי הם צפוי ושפתי' וג"כ רמזים גדל"ת כי דלתותי יום יום היינו דלתי חורה ותפלה [ע"י ברכות ח']. כי השפתיים נקראו דלתיים [איוב מ"ח], וידוע כי ה' שפתי תפתח [תהלי' י"ח] גמטרי' תרע"ח צמלואו [כלומר אדני' צמלואו] כי השפתיים הם צחי' שער ודלת והם צחי' שם אדני. ועוד יש בזה מעלה יתירה צחי' יד או כפיים והיינו בתפלה נשא לבדנו אל כפיים [איוב ג'] או ויפרוש כפיו אל ה' [ס"פ ב"א] והיא יותר מקרית הלכ ויותר מקובלת, ובענין התורה הוא צחי' ידיו רצ לו ואז עזר מזריו תהיה, כי כשגם ממטרפים גם צחי' צ' ידי הני"ל אל צ' צחינת קול הני"ל אז יתמו חטאים ויתצטלו ידי עשו לגמרי, ע"כ צמלמתת עמלק כחי' והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל. והנה צ"פ קי"ל וצ"פ י"ד גי' גי' מלוח היינו שי"ן של תפילין שאמרו חז"ל [ברכות ו']. וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך אלו תפילין שבראש. צ"פ י"ד אותיות יד"ד כמשחז"ל [מנחות נ"ג]: יבוא ידוד ויבנה ידוד לידודים, וצ' אותיות אלו ד' כי הם ממטרפים עם השכינה בגלות הנקראת ואני צחוק הגולה [כחוס' סוכה מ"ה]. לפעמים נמשך אוח כי ונקראת חנכ"י ולפעמים אוח ד' ונקראת אדני' ועל זה כחי' לע"ל [ישעי' י"ד] ושמתי כ"דכ"ד שמשוחך — והיינו שנשאר צח"ן לבדו לכדו ר"ל טרם לאתו מח"ל להכנס לא"י ראה להמשיך לח"ל זה הכח עכ"פ שאם יתפזרו שם בניו והיו יכולים להתחזק בכ"ד הני"ל, ע"כ נשאר לבדו להתבודד ולחקן זה והיינו כדו כ"ד הני"ל, ואחז"ל שנשחיר על פכים קטנים כי פך היינו פ"ה כ"ף הני"ל כמו כ"ד ועל זה נחאצק השר ונגע עכ"פ צ"ף שלו שאינו מחוקן, פלפול התורה וכוננת התפלה המרומזים צקף, ואמר יריבו כי צ"פ יצ"ק אשר יחבאר א"י' בסמוך [צד"ה ויאצק משי תקס"ג] ועם וי"ו של יעקב מלא הרי גמטרי' ירך וק"ל. [תקס"ג].

לעולם לנפש השכלי, והנה כי כן האבות שקיימו התורה עד שלא נחנה ונדונו צשחי חומרות גדמו לעמוד השחר שנותנים עליו חומרי יום וחומרי לילה כאשר חז"ל הגידו בצרכות [ח':], וכן כחי' [משלי ד'] ואורח לדיקי' כאור נוגה הולך ואור עד נכון היום, וע"כ כל הליכה המרמז על צ"כ לא יכול לו כי לפי דין צ"כ הותרו לו האחתיות וצריחת השמש נמי שהוא מ"ח ממש נחרפה ג"כ, על פי התנהגות התורה היתר גמור הוא כקטן שולד, אמנם משמור השחר עד הכן היינו חומרי שניהם בזה ה"י אולע על ירכו, ומשו"ה נמי כל זמן שלא חקן חטאו ה"י המלאך גדול ממנו ומשקבל עונשו גדול הוא יותר ממ"ה וריוך ליעול ממנו רשות כנפטר מרבו כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל בןך יחד כוכבי צקר והדר ויריעו כל בני חלקים [כחולין ז"א:] ודו"ק.

ולזה הרמז העצירים נחל יצק כי הוא א"י ומי יקום במקום קדשו שהוא א"י נקי כפיים הוא זהירות מגזל וכדומה, ובר לבב הוא שמירת הלשון קולמס הלכ כאומר להבן אשר לא נשבע לשוא נפשי ולא נשבע למרמה דברי' הנוגעי' צמול"א שפתיו וכן כחי' [תהלי' ע"ו] מי ישכון בהר קדשך הולך תמים וגו', ולכן יצ"ק ר"ח י"קום צמקום קידשו או ישכון בהר קידשו.

ויותר יעקב לבדו, דרשו חז"ל [מובא ברב"ח] כמו לבד"י שנשחיר על פכים קטנים — הודיעונו בזה ששעפ"י שפכים קטנים אינם מהטמאים בעוממת ארץ עמים שאינם ראויים לא להיסע ולא למדרם [ע"י שבת פ"ד:], אפ"ה קפיד עלי' שלא להניחם ציד גויים צח"ל משום דקדושה גדולה הוא לכלים להיוחסם ציד ישראל וכן צהיפוך ומשו"ה צעו טבולה כשו"א"י מיד אר"ה ליד ישראל — ולהיותו מזוה ע"כ נזדח הוא בעלמו ולא שלח א' מעבדיו שאינו בגדר ת"ח ולא יסתכן בהשחרו יחידו צלילה אע"כ כנ"ל שהוא מזוה רבה וקיי"ל מזוה בו יותר מצלוחו.

ובזה א"ש משחז"ל וכי לו לבדו זרחה והלא לכל העולם ופירש"י דלפי פשוטו הוא כאדם האומר כשהגענו למקום פלוני האיר לנו השחר, ונ"ל דחז"ל מראנו בזה משום דא"כ ע"כ ל"ל שנסע ממעבר יצק צלילה עד פנח"ל ושם זרחה לו השמש וקשה איך אחר שכבר נלטער בזה על שנשחיר לבדו צלילה נחצק עמו האיש ואטלע, איך חזר ונכשל ליסע צלילה הא מצוחר פג"ה דת"ח לא ילך צלילה אפי' עם אנשיו עמו כפירש"י שם כדיליף מוישכס אצרהס, צשלמ"א ה"י ההשגחה על פכים קטנים לא היה לדבר מזוה והנסיעה היתה מזוה רבה ליסע לאצותיו ולשוב לא"י א"ש, אצל אחר שגם ההשגחה על הפכים היה לדבר מזוה ומזוה בו יותר מצלוחו ואפ"ה איתחזק איך חזר ונסע צלילה, אע"כ כדדרשו חז"ל שמש ששקפה בעצורו זרחה בעצורו.

76

צבף ירכו וחקע וגו', ויאמר שלחני כי עלה השחר.

וגראה לפרש המדרש צס"ד, עיין בעבודת ישראל (עכ"פ ויותר יעקב) ובישמה משה (צפסוק זה) שיעקב עלה במדריגה גדולה וצדיקות נפלא אז, ואצא אחריהם ואומר כעין דצריהם, דעיקר האדם הוא הנשמה והגוף הוא לבוש ומשכן להנשמה כנודע, וי"ל דזהו ויותר יעקב "לצדו" שנתדבק כ"כ צקונו עד שהי' לו התפשטות הגשמיות ולא הי' לו שום תאוה ונטי' כלל לעניני עוה"ז הגשמי, ועיין צספורנו עכ"פ כי לא יכול לו צזה"ל לרוב צדיקותו תמיד צאל-ית"ש צמחשבה וצצבור, והנה לעתיד כשיהי' עולם התיקון ויהי' חירות מהצ"ר יהי' מזוי מדריגה זו, וזהו ונשגב הי' לצדו, יתגבר הענין של הי' לצדו, שלא יהי' לאיש הישראלי שום תאוה ונטי' רק להי' לצדו ציוס ההוא, ויעקב הי' אז צמדריגה זו כמו שיהי' לעתיד אלל אחרים התגברות הענין של הי' לצדו. והנה בעבודת ישראל פירש הא דאמרו חז"ל צחולין (צ"א ע"צ) שהמלאך אמר מיוס שנצרחתי לא הגיע זמני לומר שירה, דכשהמלאך גומר שליחותו אז אומר שירה, והנה מלאך הזה הי' שרו של עשו הוא הס"ס ששירותו להשיא צני אדם לעצירה, ומ"מ חכלית הנרצה הוא שהאדם יתגבר עליו ועד יעקב אצינו ל"ה מי שיתגבר עליו צשלימות שלא להחפתות ממנו כלל, ונמצא לא נעשה החכלית, וע"כ לא הגיע זמנו לומר שירה עכד"ק, וזהו ההמשך ויותר יעקב "לצדו" כנ"ל צדיקות נפלא, ע"כ וירא כי לא יכול לו וכפירוש הספורנו, וע"כ אמר שלחני כי עלה השחר והגיע זמני לומר שירה כנ"ל.

76 ויותר יעקב לצדו. כבר פירשתי המדרש ר' סימון אומר ומי כאל-י שורון ישראל

סבא, מה הקצ"ה כתיב צי' ונשגב הי' לצדו, אף יעקב ויותר יעקב לצדו. וכעת נראה לפרשו, גם מה שדרשו ז"ל (הובא צדעת זקנים מצעלי חוס' ורצינו צחיי) אל תקרא לצדו אלא "לצדו", והיינו משום ששכח פכים קטנים, וכבר ראינו צשס האריז"ל שכח צשחר צשציל הכדים, משום שכל מה שניתן לאדם נכסים ניתן לו לתקן בו תיקונים לפי שורש נשמתו, וע"כ חזר צשציל הפכים קטנים עכד"ק, וראיתי צחח"ס (ד"ה ויותר), דאעפ"י שפכים קטנים לא שייך צהס עומאת ארץ העמים שאינם מטמאים לא צהיסט ולא צמדרס, מ"מ קפיד עליהם יעקב שלא להניחם ציד גויס צחז"ל משום דקדושה גדולה היא לכלים להיותם ציד ישראל, ומש"כ צעי עבילה כשיוצאים מיד אר"ה ליד ישראל עכח"ד עיי"ש, והנה איתא צמדרש אהה מסרת נפשך על פכים קטנים חייך שאני עתיד לעשות נס לצניך ע"י עך שמן, והיינו נס חנוכה, עכ"פ מצואר שמסר נפשו על דצר זה, וצודאי טעמא צעי, וכ"ש להצין השייכות של נס חנוכה לכאן.

→ והצראה צכל זה, דהנה ידוע דצעוה"ז יש צכל מקום קדושה תערובת של עומאה רח"ל, שהכל נפגס ע"י החטא של אדה"ר, וכל חד לפוס דרגא דילי' מוטל עליו לתקן ולצער רוח הטומאה לפי מדריגתו, ולעתיד יבולע הרע, ויחוקן ויתצבר הקדושה והטוב, והיינו ונשגב הי' לצדו, היינו מהות הקדושה וטהרה שכלול צשרשה צשס הנכבד והנורא יהי' לצדו צלי שום תערובת רע וטומאה, ודצר זה שייך גם צחפלים שאס הוא צרשות ישראל הוא צרשות הקדושה ולהיפוך כשהוא צרשות גוי, ואס הוא צרשות אדם קדוש מחפלים החפלים, ויעקב אצינו הרגיש אז צנפשו שמופרש ממנו כל רע והוא כולו טוב, וזהו ויותר יעקב לצדו צלי תערובת רע כלל, וע"כ הצין שראוי למסור נפשו שלא

הרג"ל לרש"י צ"ל צצ"א
א"ל צ פרי"מאן
וב צק"ל בני מצב

יאל דבר מגבול הקדושה הנקי למקום עומאה, וחזר בשביל פכים קטנים, וזכו אל תקרי לבדו אלל לבדו, שלא חאמר שנשאר רק לבדו בשביל עלמו אלל הולרך לחזור גם בשביל כדו, והנה בחנוכה יש קלח התגלות מאור הגנוז על לעת"ל כמצואר בספרי קודש וביחוד צבני יששכר באריכות, וע"כ בשכר מסירת נפש זה אירע הנם של פך שמן להרגיש על ידה מטין עברה וקדושת עוב"ב. וצפשימות י"ל דבשכר שמסר נפשו כדי שלא ילאו הפכים מגבול הקדושה אל הטומאה, זכו לנס חנוכה שהרשעים לא מלאו הפך לעמאותה כדי שלא יכנס מקדושה לעומאה ח"ו מדה כנגד מדה. L

ויותר יעקב לבדו. ובמדרש איתא אל תקרי לבדו אלל לבדו, וצילקוט ראובני איתא צקף ירכו יולאי ירכו נדב ואביכוא ול"ב. ויען שהח"ס הזכיר כאן דענין כדו הוא על דרך הקרא דישעי' (נ"ד י"ב) ושמתי כדכד שמשותיך, אמרתי לילך צעקבותיו הקדושים בזה. וי"ל לפרש בעז"ה דהנה החתם סופר צדרשוח (דרוש א' לסוכות) האריך צביאור פסוקים אלו, וחמנית דבריו הוא, איתא צמפרשים דצילל ע"כ האצבק הס"ס עמו על ענין חורבן בית המקדש, וזכו וחקע כף יורך" יעקב הוא בית המקדש שהוא יריבן ומצבן של ישראל, והוסיף לצאר על פי מדרש רבה (פכ"ד ח') ג' קדושות הן צ' נתן הקצ"ה לבניו וא' נטל לעלמו, וצואר דג' קדושות הם, א) קדושת התורה, ב) קדש עלמך צמותר, דמנהג הצדיקים להוסיף גדרים וסיוגים וניתנו לישראל, ג') קדושת בית המקדש, ומכוון נגד מקדש של מעלה שהוא קדושה עליונה שנטל הקצ"ה לעלמו, ומרומז צתיבת יר"ך ר"ח יס רקיע כסא ועפ"י ש"ס חולין (פ"ט ע"א) יס דומה לרקיע וכו', יס היינו התורה, רקיע היינו

לדיקים שנקראים שמים, כסא היינו בית המקדש שנקרא כסא הכבוד, והס"ס ראה לאצד כולם אצל לא עלתה צידו רק הבית המקדש, וזכו וחקע הכ"ף דהיינו כסא של יר"ך עכד"ק. והנה איתא צמדרש (פט"ז א') ויותר יעקב לבדו, כחיב אין כאל-ל יסורון ודרש ר' סימון אין כאל-ל ומי כאל-ל יסורון ישראל סבא, גבי הקצ"ה כחיב ונשגב ה' לבדו וגבי יעקב ויותר יעקב לבדו, וצוארה הישמה משה על פי ש"ס חגיגה (ה' ע"ב) דאיכא צתי צראי ושס עוז וחדוה צמקומו (דה"א ע"ז כ"ז) וצתי גואי ושס המשל ופחד, והאריך היערות דבש בזה (ח"צ סוף דרוש א'), ויעקב נתעלה עד למעלה צצתי גואי, למעלה ממקום שהשרפים עומדים וזכו צחינה לבדו שאין שס רק הקצ"ה לבדו, וראה הס"ס שאין עבודתו צשמחה וסצר שנפל ממדריגתו ע"כ נאצק עמו, ובעלות השחר שלא יכול לו ראה שטעה שמדריגת יעקב יותר הרבה גבוה מעבודה צשמחה, ועיי"ש, והנה מובן וכמדומה ראיתי כן צספרים שיש בזה קלח סכנה להעלות נשמתו למקום גבוה כזה, אך יעקב אצינו ראה לפעול בעד הבית המקדש שלא יחרב (כמ"ש החת"ס) ע"כ השליך נפשו מנגד ומ"מ לא עלתה צידו.

עוד אקדים דבהך קרא ושמתי כדכד שמשותיך איתא צצ"ב (ע"ה ע"א), פליגי חרי מלאכי צרקיעא ואמרי לה חרי אמוראי צמערבא, חד אמר שהס וחד אמר ישפה, אמר להו הקצ"ה להוי כדין וכדין, ופרשצ"ס כדין וכדין כדברי זה וכדברי זה והיינו כדכד משהס וישפה חצנה, והדבר חמוה מאד שיקרא צנצואה לישעי' כדכד על שס שיהי' פלוגתא בזה לעתיד והקצ"ה יאמר כדין וכדין, והצני יששכר חמוז אצ (מאמר ה' נחמה ג' אות צ') פירשה, וזה תוכן דבריו הקדושים, דאיתא צצרכות (ח' ע"א) מיוס שחרב